

Európa už bude európskejšia

Do ankety členov Hospodárskeho klubu (NEF) a nominovaných na jeho tohtoročné prestížne ocenenia Zlatý biatec a Prominent ekonomiky Prečo Áno o Európskej únii dnes prispievajú **Ivan Oravec**, **predseda Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory**, **podnikateľ Vladimír Lexa** a **bývalý riaditeľ ÚDR SR Štefan Jágerský**. Anketa je zverejňovaná aj na internetovej adrese www.hospodarskyklub.sk, menu: **Názory členov**.

Máte odhad na výsledok referenda o vstupe SR do EÚ?

I. Oravec: Oficiálne nie, ale vychádzam z toho, že naši ľudia mnohokrát rýchlo menia svoje názory podľa stupňa informovanosti v aktuálnom čase rozhodovania. Akékoľvek odhady, urobené v súčasnosti, preto zostanú viac-menej iba určitou hrou čísel, ktorá nemusí celkom korešpondovať so skutočnosťou. Osobne však očakávam, že minimálne 55 % občanov sa v referende vysloví v prospech vstupu Slovenska do EÚ.

V. Lexa: Domnievam sa, že bude viac ako 70 % kladných odpovedí z toho počtu ľudí, ktorí sa zúčastnia na referende. Účasť na referende odhadujem nad 65 %. Je chybou, že existuje veľké vnútorné politické napätie v našej spoločnosti namiesto toho, aby vládna koalícia robila potrebnú „akvizíciu“ medzi obyvateľstvom, a teda zatajila v pozitívnom zmysle i opozíciu do tejto udalosti historického významu pre SR, ktorú za žiadnu cenu nesmieme premeškať.

Š. Jágerský: Slovensko v súčasnosti stojí na rázcestí, kedy sa treba definitívne rozhodnúť o ďalšom osude tohto štátu a jeho občanov. Referendum o vstupe SR do EÚ vnímam ako zlomový bod, ako neopakovateľnú šancu tohto štátu a jeho obyvateľov vyjadriť vôľu kráčať po ceste skutočnej demokracie, demokracie znamenajúcej disciplínu a poriadok v štáte, úctu k dobrým zákonom, úctu k občanovi, k slušnosti, spravodlivosti, k profesionalite, k čestnosti v rokovaní, k morálnym zásadám otvárajúcim priestor na pluralitu názorov bez obáv za svoje názory. Trochu mám obavy naokoľko Európa nás citlivo monitoruje a vníma, je dokonale oboznámená so súčasným stavom ekonomiky, morálky, korupcie, stálych káuz, ktoré sú momentom pre nás všetkých. Ich totiž zaujímajú výsledky, nie deklaratórne vyhlásenia o našej snaha meniť stav vecí v spoločnosti a štate. Verím, že občania sa rozhodnú správne, ale to je len polovičná cesta. Tá druhá polovica závisí od splnenia podmienok, ktoré nám otvoria dvere do spoločnej Európy.

Bude EÚ rozšírená podľa časového plánu v januári, resp. v máji roku 2004?

I. Oravec: Čaká nás ešte viac hodnotiacich kôl a najmä obrovský kus práce, spojený so zvládnutím úloh, na plnenie ktorých sme sa zaviazali. Napriek tomu však verím, že Slovensko sa stane členom EÚ v najbližšom kole jej rozširovania, teda na budúci rok v máji. Integrácia predstavuje veľkú výzvu nielen pre pristupujúce krajiny vrátane SR, ale aj pre všetky súčasné členov spoločnosti.

V. Lexa: Domnievam sa, že sa dodrží časový harmonogram, čiže najneskôr máj 2004.

Š. Jágerský: V Európskej únii sa stále vedú diskusie o tom, aký bude postup prijímania kandidátskych krajín. Podľa môjho názoru časť bude prijatá v máji budúceho roku. Zvyšok postupne. Myslím, že prebehne mnoho intenzívnych bilaterálnych rokovaní so zostávajúcimi krajinami, kde sa dohodoria postupy otvárajúce šancu aj pre tie zostávajúce krajiny.

Aká bude v tom čase Európa a jej vzťahy so Spojenými štátmi?

I. Oravec: Súčasná nejednotnosť krajín EÚ v postojoch k zahraničnej politike USA vystupuje do popredia pri takej závažnej otázke, akou je použitie vojenskej sily pri riešení medzinárodných konfliktov. Rozšírenie donúti EÚ hľadať kompromisy a prijímať také rozhodnutia, ktoré budú vo svete vyvažovať pomer sil, čo sa bude týkať aj vzájomných vzťahov spoločnosti a USA. Som presvedčený, že rozšírená EÚ sa bude nekompromisne zasadzovať za mierové riešenia prípadných sporov, zodpovedajúce vy-

špelosti našej civilizácie na začiatku tretieho tisícročia.

V. Lexa: Európa bude iná, ako je teraz. Masívnym rozšírením EÚ vznikne aglomerácia, ktorá podľa môjho názoru bude rozmyšľať, ako zásadným spôsobom zväčši svoj vplyv na svetové dianie. Bude však v nej panovať tiež väčšie napätie vo vnútri, ako je to doteraz, pretože najmä nové štáty budú sčasti diskriminované jestvujúcimi členmi EÚ, čo zapríčini, že noví členovia budú tak trochu trojským koňom Spojených štátov, ktoré to budú pochopiteľne veľmi účinne využívať. S postupom času však bude Európa vo svojom vnútri stále viac „európska“. Veľkým nedostatkom novej veľkej Eu-



Ivan Oravec



Vladimír Lexa



Štefan Jágerský

rópy (zatiaľ bez Ruskej federácie) je jej zaostávanie v základnom a aplikovanom výskume a v rýchlym transfere získaných poznatkov do reálu. USA investujú ohromné prostriedky do vojenského výskumu, tam sa poznatky rýchlo vyhodnocujú, užitočne zavádzajú do armády a nadväzujú realizujú v civilných priemyselných technológiách. Je chybou, že v Európe sa zatiaľ takto nerobí v dostatočnej miere a toto determinuje aj jej vzťahy k USA v najbližších desiatich rokoch. Táto nerovnocennosť sa však bude postupne vyrovnávať a predpokladám, že do roku 2015 budeme minimálne rovnoprávni s USA (myslím Európa).

Š. Jágerský: Čo sa týka vzťahov Európy a Spojených štátov myslím si, že sa rozvinie široký dialóg v hľadani ciest ďalšieho rastu spolupráce v zásadných oblastiach. Ide o dva silné ekonomické celky. Ide o zskupenie štátov s dlhodobými tradíciami k demokracii v pravom zmysle slova, ktoré prešli historickým vývojom, ktorých ekonomiky spája objektívne pôsobiaci proces globalizácie svetovej ekonomiky. Myslím, že obojstranná diplomacia v multilaterálnych rokovaniach vytvorí priestor na obojstrannú spokojnosť, otvorí priestor širokej spolupráce s pozitívnym dosahom na stabilitu ekonomík, zachovanie identity jednotlivých štátov v zoskupení, ako aj výrazné rozšírenie vzájomného obchodu.

Zaznamená Európska únia do vtedy „vnútornú reformu“?

I. Oravec: Každá vnútorná reforma si vyžiada určitý čas na hľadanie konsenzu, prinajmenšom tak, ako to môžeme vidieť aj v súčasnosti. Preto si nemyslím, že k zásadným zmenám dôjde z večera na ráno, ale spoločnosť určite bude hľadať možnosti na ich realizáciu, aby nestratilo životaschopnosť a dokázalo pružne reagovať na všetky vnútorné i vonkajšie podnety. Osobne očakávam skôr postupné zmeny, ktoré prispievajú k modernizácii organizačných štruktúr a skvalitneniu práce navonok i dovnútra EÚ.

V. Lexa: Budú to len kozmetické úpravy, pretože terajší hegemoni si budú chcieť ponechať jestvujúce status quo a noví členovia budú podľa mňa musieť tak, ako je to v každom reálnom živote „o vnútornú reformu“ tvrdo bojovať v tom smere, aby sa s nimi v kľúčových rozhodovacích procesoch rátať. Časom sa to iste dohodne.

Š. Jágerský: Myslím, že áno. Nič nie je večné. Blízky čas poukáže na nutnosť urobiť niektoré kroky ako nevyhnutnosť zabezpečiť flexibilitu optimálneho fungovania v trvale sa meniacich podmienkach. Je to objektivný proces, kde bude potrebné eliminovať niektoré prvky nadmernej byrokracie, otvorí priestor pre zmenu, zjednodušenie vzájomných väzieb, zaviesť systém efektívneho a operatívneho riadenia hodný tretieho tisícročia.

Bude po nej jestvovať stále tá istá Európa?

I. Oravec: Celkom tá istá asi nie, pretože 25 členských krajín bude klásť

vyššie nároky na prácu všetkých orgánov únie ako súčasná pätnásťka. Nemálo diskusií určite vyvolá otázka budúceho rozdelenia kompetencií medzi národné vlády a Brusel, k najzávažnejším témam bude patriť ďalší vývoj spoločnej poľnohospodárskej politiky, problematika trvalo udržateľného rozvoja vidieka, ochrany životného prostredia či vyváženého regionálneho rozvoja. Nové členské štáty bezpochyby vyvinú tlak na rovnocennosť svojho zastúpenia v Európskej komisii, Európskom parlamente a ďalších inštitúciách, ktoré budú vplývať na tvorbu podnikateľského prostredia a celej európskej politiky, vrátane zahraničnej.

amatérsky. Vládna koalícia sa domnieva, že reálna politika v ekonomike sa dá robiť len rétorickými cvičeniami bez faktografického poznania potrieb podnikov a podnikateľských subjektov v celom diapazóne ekonomiky Slovenska. V oblasti, ako napríklad poľnohospodárstvo, prvovýroba, potravinárstvo, textilný, odevný, obuvnícky a sklársky priemysel, rozvoj turistického ruchu atď. sa robí len stranícka koalíčná politika. Nie je sformulovaná žiadna vládna stratégia na podporu odvetví, ktoré by vedeli masívne znížiť nezamestnanosť.

Š. Jágerský: Myslím, že rovnaká, ako všetkých krajín, ktoré budú prijaté do EÚ. Prvý dojem a obraz o nás si urobíme v EÚ sami. Je len na nás, aký to bude obraz, len od nás závisí, ako sa uvidíme, ako nás budú vnímať ostatné krajiny, ako sa budú k nám správať. Čím skôr pochopíme, že obsah slova čestnosť, slušnosť, úcta k občanovi, spravodlivosť, profesionalita a morálka sú stavebné kamene skutočnej demokracie, tým skôr nás budú považovať za rovnocenných partnerov.

V čom vidíte plusy nášho včlenenia sa do EÚ?

I. Oravec: V agrokomplexe máme momentálne vážne obavy zo vstupu do EÚ, najmä z hľadiska vývoja v poslednom predvstupovom roku, v ktorom rozpadom trhov s viacerými ťažiskovými komoditami až neuvěřiteľne rýchlo strácame konkurenčnú schopnosť. Na druhej strane vyššia stabilita spoločného európskeho trhu s potravinami, stupeň jeho organizácie a spoločná proexportná politika predstavujú plusy a určite ich uvítajú všetci slovenskí podnikatelia, ktorí sa dožijú integrácie. Dnes sme totiž v situácii, keď aj dobre organizované subjekty musia v agrárnom sektore doslova bojovať o holú existenciu. V prvých rokoch po integrácii budeme môcť využívať viaceré komparatívne výhody, medzi ktoré v poľnohospodárstve patrí stále pomerne významná koncentrácia a špecializácia výroby.

V. Lexa: Súčasný plusem vidím dosť otázne, pretože štát, napríklad v oblasti turistiky slabou podporuje domácich podnikateľov z hľadiska ich rozvojových potrieb. To isté platí aj pre poľnohospodárstvo a odvetvia ľahkého priemyslu. Veľkou výhodou pre perspektívu bude, že sa bude musieť vyvíjať nová riadiaca vrstva technokratov - pragmatikov, ktorí sa časom musia dostať i do vládných pozícií a že budú rozhodujúce konkrétne výsledky, za ktorými budú stáť schopní ľudia. Naši riadiaci pracovníci sa zbavia vzhľadom na rozľahlosť ekonomického priestoru provincionalizmu a Európa si uvedomí, že aj v nových členských krajinách sú schopní ľudia a dá im konkrétnu šancu u nich, ale aj u nás, napríklad cestou investícií, ktoré k nám zákonite budú prichádzať. Trhová ekonomika vie ofenzívne využívať diferenciálnu rentu, ako sú jestvujúce rozdiely v mzdách, cene pozemkov, ekológii, infraštruktúre, vzdelaní atď.

Š. Jágerský: Vstup do EÚ svojou podstatou zasiahne do všetkých oblastí fungovania štátu. Z hľadiska môjho pracoviska môžem konštatovať, že Slovensko splnilo podmienky prístupového procesu v aproximácii legislatívy za oblast daní. Druhá vec je skutočný stav správy a kontroly jednotlivých druhov štátnych príjmov v kandidátskych krajinách. Tieto sú pravidelne monitorované významnými inštitúciami. Po vstupe sa budú musieť urobiť výrazné kroky smerujúce k eliminácii negatívnych prvkov participujúcich na daňových únikoch, podvodoch, rozsahu tieňovej ekonomiky, ako aj rozvinúť širokú spoluprácu medzi daňovými správami Európy.

Integračné mínusy?

I. Oravec: Okrem spomínanej technickej a technologickej zaostalosti odvetvia a nízkych produkčných kvót pre viaceré komodity to celkom jednoznačne bude aj skutočnosť, že v prvom roku po vstupe budú naše priame platby minimálne o 45 % nižšie ako v súčasných členských krajinách EÚ. Bezpochyby to neprispieje k rastu našej konkurencieschopnosti, nehovoriac o tom, že tento rozdiel môže byť aj väčší, ak vláda nevyužije možnosť vyrovnáť výšku priamych podpôr na úrovni dohodnutých rámcov z národného rozpočtu. Jej predstavitelia sa k tomu za-

tiaľ nezaviazali, takže necelých 14 mesiacov pred očakávaným termínom vstupu do spoločnosti stále presne nevieme, na čom v tomto smere vlastne budeme.

V. Lexa: Pre schopných ľudí nevidím integračné mínusy. To isté sa dotýka aj akciových spoločností, ktoré riadim.

Š. Jágerský: Potreba komplexnej zmeny postojov k tejto významnej inštitúcii zo strany štátu. Daňová správa vždy bola, je a bude vo svete vnímaná ako inštitúcia zabezpečujúca podstatnú časť príjmovej základne rozpočtu štátu. Je citlivým indikátorom, ktorý potrebuje stabilitu, potrebnú mieru skutočnej nezávislosti potrebnej na neustranné rozhodovanie, rozpočet zabezpečujúci jej permanentný rozvoj vo všetkých stránok, profesionalitu úradníkov. Sú to atribúty participujúce na úrovni dodržiavania daňovej a finančnej disciplíny v štáte.

Dajú sa tie mínusy vnímať ako výzva obyvateľstvu?

I. Oravec: Každá takáto významná zmena predstavuje novú výzvu na potvrdenie schopnosti vnútornej mobilizácie síl, ústiacej do zlepšenia svojho postavenia. V prípade národných finančných rámcov budúcej agrárnej politiky je to však výzva pre štátnu exekutívu, aby využila možnosti, dohodnuté na kodanskom summite. Pokiaľ ide o našich ľudí, verím, že dokážu využiť svoje vzdelanie, vrodenu šikovnosť i získanú zručnosť na elimináciu negatívnych vplyvov integrácie. Iba na to sa však spoliehať nedá a štát bude musieť pre nich vytvoriť čo najlepšie podmienky v prístupnom procese.

V. Lexa: Zrejme istá výzva pre našich občanov to bude. Najmä v tom smere, že si hlbšie poznaním Európy uvedomíme svoju namáhavú osobnú polohu v porovnaní s obyvateľmi po predných štátoch únie a budeme aktívnejšie požadovať od politikov plnenie predvolebných sľubov a konkrétne merateľné výsledky a nebudeme sa uspokojovať „sálovými rečami“, ako je to doteraz. Spoznáme, že ekonomiku nemôžeme riadiť politikou bez konkrétnych znalostí a skúseností v reálnej podnikovej praxi. To isté sa dotýka aj spoločensko-právnych úsekov nášho života.

Š. Jágerský: Určite áno, poriadok v ekonomike akéhokoľvek štátu začína úctou k dobrým a jasne formulovaným zákonom s dlhodobým uplatňovaním, bez stálych zmien, ich prísnou aplikáciou s následnou možnosťou vymožiteľnosti práva.

Zmení vstup do EÚ niečo vo vašom osobnom a profesionálnom živote?

I. Oravec: Zmeny pociťujem už teraz, pretože som sa zúčastňoval viacerých negotačných rokovaní a zasadnutí Kongresu európskeho poľnohospodárstva (CEA) a európskych mimovládnych organizácií COPA a COGECA, kde sa riešili veľmi vážne problémy. V agrárnom sektore dôjde po našom vstupe do EÚ k zásadným zmenám celej organizácie trhu a finančnej podpory výroby, na čo sa musíme dôkladne pripraviť. Verím, že to dokážeme, opätovne však pripomínam, že sa nám to podarí len vtedy, keď sa o to pričinníme všetci - štátna správa, samospráva i podnikateľská prax.

V. Lexa: Nie, predpokladám, že moje skúsenosti a znalosti ekonomického a politického prostredia štátov EÚ sú na dobrej úrovni. Aktívne spolupracujem s viacerými poprednými spoločnosťami a máme spolu dobrú vzájomnú skúsenosť.

Š. Jágerský: Myslím, že nielen v mojom osobnom a profesionálnom živote, ale u podstatnej väčšiny spoluobčanov nášho štátu. Budeme sa musieť zamyslieť nad tým, čo všetko by sme mali urobiť, aby sme sa stali rovnocennými občanmi jednotnej Európy. Myslím, že je toho viac ako dosť. Vnútorný pocit hrdosti, že nám EÚ podala ruku, nás bude zaväzovať, napriek nášmu vykryštalizovanému naturelu. Ide o nás, o naše deti, o našu budúcnosť. To nie sú frázy. To je potvorená brána k možnostiam ekonomickej spolupráce, obchodu, vzdelaniu, úcty k všeobecne platným morálnym zásadám, poznaniu histórie a kultúry iných národov. Je to veľká šanca, ktorá by nás mala zobudiť z letargie a apatie všedných dní.

Peter Kasalovský

V prospech Európy aj USA

Do ankety členov Hospodárskeho klubu (NEF) a nominovaných na jeho tradičné ocenenia Zlatý biatec a Prominent ekonomiky Prečo Án o Európskej únii prispel svojimi názorami aj **predseda vlády SR Mikuláš Dzurinda**. Odpovedal však na prvých šesť otázok z desiatich. Jeho odpovede sú zverejnené aj na internetovej adrese www.hospodarskyklub.sk, menu: Názory čitateľov.

Máte odhad na výsledok referenda o vstupe SR do EÚ?

M. Dzurinda: Referendum bude súčasťou veľkého procesu, bude súčasťou historického rozšírenia EÚ, ktorým sa končí povojnové rozdelenie Európy. Slovensko patrí do Európy, Slovensko je európske a Slovensko má šancu stať sa rešpektovaným a sebavedomým členom európskej rodiny. Naše členstvo v EÚ

podporujú všetky parlamentné strany bez výnimky. Je to dlhodobá prevažujúca vôľa najmenej dvoch tretín obyvateľstva. Preto verím, že občania sa zúčastnia na referende a že potvrdia členstvo Slovenska v EÚ aj v referende.

Bude EÚ rozšírená podľa časového plánu už v januári, resp. v máji 2004?

M. Dzurinda: Časový plán ráta s tým, že v júni 2004 budeme aj na Slovensku voliť našich zástupcov do Európskeho parlamentu ako členská krajina EÚ. Niet dôvodu spochybňovať tento termín. V budúcom roku uplynie pätnásť rokov od novembra 1989. Za ten čas sa Slovensko aj Európa výrazne posunuli. Urobili sme veľký kus práce. EÚ urobila minulý rok rozhodnutie o vstupe nových členských krajín a som si istý, že sme v európsko-integračnom maratone pred

záverečným šprintom a pred prerušením cieľovej pásky.

Aká bude v tom čase Európa a jej vzťahy so Spojenými štátmi?

M. Dzurinda: Pre Slovensko a jeho bez-



Mikuláš Dzurinda

pečnosť je transatlantické prepojenie medzi Európou a Spojenými štátmi veľmi dôležité. Navyše, rozšírenie Európskej únie a rozšírenie NATO sú dvomi stranami jednej a tej mince - dvomi stranami veľkého projektu tvorby nerozdelenej,

slobodnej Európy, žijúcej v mieri. My, ako súčasť Európy, ako členovia Európskej únie, sa preto budeme vyslovovať v prospech posilnenia tohto prepojenia. Záujem Európy a Spojených štátov nemusia byť vždy totožné. Ale vždy je potrebné mať na pamäti, že to, čo nás vždy spájalo a bude spájať, sú rovnaké hodnoty. Preto som presvedčený, že napriek občasnému vankom nesúhlasu, ktoré sú v takomto veľkom partner-

stve také prirodzené, ako sú napríklad prirodzené v každej rodine, bude aj vo vzťahoch Európy a Spojených štátov viať predovšetkým vietor spolupráce, spolupatričnosti a uvedomenia si potreby jeden druhého. Bude to na prospech Európy,

na prospech Spojených štátov a bude to aj dôležitý signál pre celý svet.

Zaznamená Európska únia dovtedy „vnútornú reformu“?

M. Dzurinda: Tak, ako sme my za posledných pätnásť rokov urobili obrovský skok vpred, aj únia sa vyvíjala, pripravujúc sa nielen na nové výzvy, ale aj na prijatie nových členov. Konvent o budúcnosti Európskej únie je predzvesťou novej tváre únie - únie, ktorá by mala byť bližšie k občanom, únie, ktorá by mala byť transparentnejšia a zrozumiteľnejšia, únie, ktorá by mala byť efektívnejšia. Mohlo sa nám zdať, že rozhovory, ktoré sme doteraz viedli, boli skôr venované normatívom, reguláciám, dotáciám a prechodným obdobiam. Možno práve preto aj tento čas, ktorý zostáva do nášho členstva,

treba lepšie využiť na diskusiu o tom, akým jazykom sa únia bude prihovárať občanom jej členských štátov, o tom, akú tvár Európy chceme spoločne vidieť.

Bude po nej jestvovať stále tá istá Európa?

M. Dzurinda: Mnohí hovoria, že to bude Európska únia s novou krvou v žilách. Ja s takýmto hodnotením súhlasím, pretože nám dáva príležitosť dokázať, že môžeme a vieme prispieť aj k tvorbe a existencii takého zložitého mechanizmu, akým nepochybne EÚ je a bude. Budúca a tohtoročná únia navyše musia byť iné, pretože otázky, ktoré pred nás všetkých postaví ďalší rok, budú iné, naliehavšie a my musíme byť spoločne pripravení na ne odpovedať.

Aká bude podľa vás reálna pozícia SR v EÚ?

M. Dzurinda: Vstupom do únie prejdeme veľkou zmenou, doteraz sme akoby čakali na priedomí, od budúceho roka budeme sedieť za spoločným stolom. Budeme mať možnosť podieľať sa na rozhodovaní, budeme spolurozhodovať o našej spoločnej budúcnosti. Na nás záleží, ako silno bude počuť náš hlas, akú podporu partnerov sa nám podarí získať v prospech nášho videnia, ako spoľahliví budeme pre členov únie. Ak sa hovorí, že národ má takú vládu, akú si zaslúži, tak by som povedal, že Slovensko bude mať takú pozíciu, akú sú zaslúži a vybojuje. Naša budúca pozícia je našou terajšou výzvou - musíme si ju projektovať, musíme sa pripravovať a o nej presvedčať partnerov. Zodpovedne a sebavedome.

Peter Kasalovský

Bude to desať - pätnásť rokov

V ankete členov Hospodárskeho klubu (NEF) a nominovaných na jeho tohtoročné prestížne ceny Zlatý biatke a Prominent ekonomiky majú dnes slovo **Pavel Koncoš**, bývalý minister pôdohospodárstva Slovenskej republiky, **MUDr. Jozef Murgaš**, bývalý primátor Lučenca a podnikateľ na dôchodku **Vladimír Ďurovský**.

Máte odhad na výsledok referenda o vstupe SR do EÚ?

P. Koncoš: Aj keď sa na prieskumy verejnej mienky rôznych slovenských agentúr nemožno spoľahnúť (ktovie prečo sú nepresné), predsa len vychádzam z dlhodobých, nazvime ich kvalifikovanými odhadmi o názoroch verejnosti, ktoré poukazujú na významnú podporu obyvateľov Slovenska pre vstup našej krajiny do európskych hospodársko-politických štruktúr, teda do Európskej únie. Predpokladám, že na referende o vstupe SR do EÚ sa, na rozdiel od predchádzajúcich neúspešných referend, zúčastní dostatočný počet obyvateľov (osobne očakávam účasť nad 60 %) a väčšina z nich sa vysloví kladne ku vstupu Slovenska do EÚ. V biele, v ktorej sa mnohí občania našej krajiny ocitli, ani nemajú iné východisko a členstvo v EÚ je pre nich azda jedinou nádejou na zlepšenie osobného postavenie alebo starostlivosti o rodinu.

J. Murgaš: Výsledok referenda o vstupe do EÚ bude jednoznačne pozitívny s predpokladanou podporou 65 % hlasujúcich.

V. Ďurovský: Bude to prvé úspešné referendum na Slovensku, ale len tak-tak, pretože mu predchádzajú nepopulárne ekonomické opatrenia dotýkajúce sa každého občana, ako aj kauzy o nedôvere rôznym predstaviteľom vedenia štátu a zároveň zatiaľ nie je zo strany vlády vyvinuté to úsilie, aké by si také závažné rozhodnutie vyžadovalo. Predpokladaná kampaň k referendu je finančne poddimenzovaná oproti krajinám V4, nehovoriac o tom, že opäť sa zjavujú slovenské problémy, ktoré agentúry budú kampaň tvoriť a za čo. Dúfajme, že aj kvalita odvedenej práce bude adekvátna.

Bude EÚ rozšírená podľa časového plánu v januári, resp. v máji 2004?

P. Koncoš: Áno. Tento môj názor je jednoznačný najmä preto, že pre rozumne konajúcich politikov súčasnej EÚ -15 je prijatie nových členov z hľadiska hospodárskeho i politického životne dôležité. Európa v medzinárodnej súťaži a v procese od našej vôle objektívne postupujúcej globalizácie, musí zosilnieť, a to vo všetkých strategických oblastiach. Pri prekonávaní súčasnej, pomerne dlhotrvajúcej hospodárskej recesie sa krajiny EÚ nemôžu spoliehať len na USA, kde pokles výroby trvá už dlhší čas. Práve hospodársky priestor v strednej a východnej Európe, rozšírený prostredníctvom dobrej konštruktívnej spolupráce aj o ďalšie krajiny bývalého ZSSR a, samozrejme, aj o Rusko, vytvára jedinečné predpoklady na oživenie výroby, rast príjmov obyvateľstva, spoločností, a tým, pochopiteľne, aj na oživenie spotreby. Každé ďalšie oddaľovanie rozširovania je neprípustné, a to aj za cenu, že kandidátske krajiny nebudú mať plne aproximovanú legislatívu. Veď nakoniec členské štáty USA nemajú doteraz zjednotenú legislatívu, a to ani v takých zásadných otázkach, ako sú dane alebo dokonca trest smrti a nebránilo im to v budovaní spoločného štátu. Administratívne prekážky, prípadne rozdiely musia ustúpiť vyšším záujmom.

J. Murgaš: Rozšírenie EÚ bude najskôr v máji 2004 - pre Slovensko za predpokladu, že sa vyrovná s problematikou korupcie, rôznych káz a dokáže presvedčiť EÚ, že má seriózny záujem vyriešiť alebo začať riešiť rómsky problém.

V. Ďurovský: Bude rozšírená, je to aj náš cieľový program, na základe ktorého dochádza neustále i k rôznym vnútropolitickým ústupkom, dúfajme, že to naši vrcholní politici nepokazia.

Aká bude v tom čase Európa a jej vzťahy so Spojenými štátmi?

P. Koncoš: Napriek uvedenému, svetová hospodárska, politická a vojenská mocnosť číslo jeden, ktorou Spojené štáty bežne stále sú, musí v kalkuláciách európskych politikov zaujímať nezastupiteľné miesto. Pravda, mali by si to uvedomiť a dúfam, že sa tak aj stane, aj vedúci predstavitelia v USA. Veď súčasná veľmocenská politika tejto krajiny naráža na významný domáci odpor, o ktorom naše médiá vo väčšine prípadov akosi nerady informujú. Spojené štáty rovnako nemôžu ignorovať vývoj a názory po-



Pavel Koncoš



Jozef Murgaš



Vladimír Ďurovský

selských centrálach a po rozšírení pribudnú ďalší z nových členských krajín. Vnútna reforma únie je teda nevyhnutná, ale o jej hlavných otázkach už musia spolurozhodovať aj vlády kandidátskych krajín. Náročnosť len naznačených problémov napovedá, že vnútorná reforma EÚ je dlhotrvajúci proces, ktorý sa neskončí dňom rozšírenia, skôr týmto dátumom naberie na rýchlosti a dynamike.

J. Murgaš: EÚ nesporne musí byť reformovaná aj vzhľadom na súčasný vývoj a pribudnutie nových členov.

V. Ďurovský: Vývoj sa zastaví nedá, určité napredovanie musí byť,

litikov a obyvateľov krajín, s ktorými sú ekonomicky a kapitálovo do slova poprepletané. Európska únia by však mala zjednotiť krok. Je krátkozraké, osobitne zo strany Veľkej Británie, nazdávať sa, že vzťahy v Európe sa môžu vyvíjať inak ako na základe vzťahov rovnosti a dôstojného, obojstranne výhodného partnerstva. Práve Tony Blair by mal vedieť, že hegemonia v Európe ani inde v modernom a vyspelom svete už nemá miesto. Súčasnosť je, netreba to zakrývať ani ignorovať, zložitá, názory na vzťahy ku krajinám vlastniacim ropu rozdielne, čo môže evokovať pre budúcnosť vzájomných európsko-amerických vzťahov pesimizmus. V záujme budúcnosti však svet musí spieť k rovnovážnemu stavu. A práve rovnováha v mnohom bude záležať na zvládnutí zložitého geopolitického vývoja predstaviteľmi štátov Európskej únie. Verím v zodpovednosť voči tradíciám i budúcnosti, verím, že zdravý rozum prevládne nad ziskuchtivosťou. Verím, že práve Európania majú dostatok skúseností, poučenia i sil konať v záujme pokojnej budúcnosti.

J. Murgaš: Je nesporné, že Európa prechádza „emancipačným procesom“. Snaha o vytvorenie veľkého jednotného trhu, „integrovanej ekonomiky EÚ“, budovanie vlastných síl rýchleho nasadenia sú toho neklamným dôkazom. Vzťah USA - EÚ prechádza v súčasnosti aj pod vplyvom Iraku diferenciálnym procesom v samotnej EÚ, jednak vo vzťahu k USA. Európa začína odmietat hegemonizmus.

V. Ďurovský: Napriek rôznym politickým harmatancom zviazania vzťahy vykazujúce vzájomnú spoluprácu a toleranciu zabezpečujúcu obrusovanie ostrejších trecích plôch.

Zaznamená Európska únia dotvrdí „vnútornú reformu“?

P. Koncoš: Ak si niekto myslel alebo myslí, že zložitý spoločenský pohyb, ktorý sa začal v roku 1989 v krajinách strednej a východnej Európy je ohraničený len týmto priestorom, zásadne sa mály. Pokračuje a bude pokračovať rôznymi smermi geopolitickými, geografickými, ale hlavne rôznymi kvalitatívnymi smermi. Práve tento spoločenský pohyb sa týka aj kapitalizmu, alebo ak chceme trhového hospodárstva. V tomto smere mnohé a v mnohom zostali aj súčasné členské krajiny EÚ. Typickým príkladom je práve poľnohospodárstvo a potravinárstvo. V týchto odvetviach úroveň spoločenskej delby práce, koncentrácie kapitálu, horizontálnej i vertikálnej špecializácie výroby a jej rajonizácie zaostáva za vyspelým svetom. Rozšírená únia musí nájsť odpoveď na otázky dotýkajúce sa vzájomného postavenia jednotlivých členských krajín, musí rozhodnúť, ktoré kompetencie zostanú v rukách vlád národných štátov a ktoré sa posunú na úroveň „európskej vlády“ a pod. Európska únia je v súčasnosti obrovským administratívnym molochoom s približne 18-tisíc úradníkmi v bru-

všetko sa však obyčajne nestihne, takže určité omeškanie je opodstatnené.

Bude po nej jestvovať stále tá istá Európa?

P. Koncoš: Život je možný len v pohybe. A tak ani súčasná či budúca únia nemôže zostať „tou istou“. Ak hovoríme o spoločenskom pohybe vo vzťahu k EÚ, máme zrejme všetci na mysli pohyb smerujúci k hospodárskemu, sociálnemu, kultúrnemu a vôbec spoločenskému rozvoju. Samozrejme, že je možný aj pohyb iným smerom. To by však znamenalo deštrukciu, rozklad a vznik nových politických zoskupení v Európe. Nepochybujem, že nie sú aj takéto záujmy. Záujmom Slovenska však musí byť silná a jednotná Európa a Slovensko ako jej súčasť.

J. Murgaš: Hovoriť o existencii tej istej Európy po reforme EÚ je nemožné. Bez ohľadu na národné vlády (ľavica-pravica) sa bude politicky - smerom k tretím subjektom zjednocovať. Tento proces je nevyhnutný, pokiaľ chce Európa ochraňovať svoje záujmy, je jedno aké.

V. Ďurovský: Bude, avšak s určitými zmenami, všetko však bude závisieť od zdrojov.

Aká bude podľa vás reálna pozícia SR v EÚ?

P. Koncoš: Pozícia Slovenska v budúcej EÚ je daná počtom obyvateľov a pomerom k počtu obyvateľstva ostatných členských krajín, je daná ekonomickou silou krajiny a podielom napríklad na tvorbe hrubého domáceho produktu EÚ ako celku. Je však daná aj kultúrnou, vzdelanosťou úroveň, úrovňou spoločenského vedomia obyvateľov krajiny, schopnosťou obhajovať a obhájiť vlastnú pozíciu a „vlastnú budúcnosť“. Je daná aj pripravenosťou politickej reprezentácie zodpovedne konať nielen v záujme budúcej integrácie, ale aj v záujme určitej jedinečnosti, vytvorenia priestoru na uplatnenie sa jej obyvateľov, na využitie jej prírodného bohatstva a zdrojov. Obávam sa, že práve politická reprezentácia Slovenska, čest' výnimkám, zlyhala v záverečných politických rokovaniach pred kodanským summitom i v jeho priebehu. Osobitne sa to týka poľnohospodárstva a rozvoja vidieka. Predseda vlády SR M. Dzurinda, ale aj minister financií I. Mikloš a minister pôdohospodárstva Zs. Simon od Kodane išli s odovzdanosťou prijať ponúkané či presnejšie stratili aj to, čo sa predbežne dohodlo v predchádzajúcich kolách. Výsledkom je, že poľnohospodársky znevýhodnené oblasti každoročne strácajú možnosť využiť približne 1,3 mld. Sk zo zdrojov, ktoré Európska komisia vyčlenila na rozvoj vidieka. A to len preto, že spomínaní páni nevedia, čo poľnohospodárstvo a využitie pôdy pre každú krajinu znamená, preto nemali dosť odvahy ani na to, aby sa pripojili k aktivitám poľskej vlády. Pozícia Slovenska bude taká, o akú sa aj sami pričínime. Pravda môže byť

aj taká, akú nám blahosklonne vymedzia ostatné členské krajiny, ak naďalej bude naša politika určovaná charakterom trasoritiky.

J. Murgaš: Postavenie SR v EÚ bude determinované minimálne dvoma aspektmi:

a) či bude politika SR dostatočne proeurópska (pozri názor komisára EÚ k postoju SR v otázke Iraku),

b) do akej miery snaha o integráciu bude vychádzať z premisy jednotných záujmov EÚ voči ostatným ekonomickým zoskupeniam a súčasným zachovaní vlastnej národnej identity, v nachádzaní spoločnej reči spolupráce s tzv. malými štátmi EÚ v rámci vytvárania rovnováhy medzi tzv. veľkými a malými štátmi únie.

V. Ďurovský: Všetko bude závisieť od toho, či už konečne nastúpi do reprezentačných funkcií odborníci, skutoční diplomati, ktorých záujmom bude zastupovať našu krajinu. Pre žabomyšie vojny, závisť, zisťné ciele to bude tak, ako sa to prejavuje doteraz v niektorých prípadoch v diplomatických a iných zastúpeniach, kde sa v prvom rade vždy vyhodnocujú materiálne požitky.

V čom vidíte plusy nášho včlenenia sa do EÚ?

P. Koncoš: Na rozdiel od súčasnej politickej reprezentácie Slovenska si vlády členských štátov EÚ vzia poľnohospodárstvo a všetky súvisiace odvetvia. A tak aj napriek silnej konkurencii, ktorá našich producentov potravín v EÚ čaká, nazdávam sa, že stabilita poľnohospodárskej a vidieckej politiky, jej jednotlivých nástrojov, je garanciou aj pre využívanie prírodných, najmä pôdných zdrojov krajiny, stability sociálnej politiky aj vo vzťahu k obyvateľom vidieka a pracovníkom poľnohospodárstva, lesníctva či vodného hospodárstva. Pravda, ako som naznačil už skôr, aj poľnohospodárska a vidiecka politika EÚ sa musí nevyhnutne meniť a vyvíjať.

J. Murgaš: Plusy vstupu SR do EÚ sú v postupnom zjednocovaní legislatívy, výrazne väčších možností práce spolupráce s medzinárodnými inštitúciami, v obmedzovaní korupcie, dokončení mnohých tzv. reforiem v školstve, súdnicte a v zdravotníctve. Občania SR si začnú viac ako kedykoľvek predtým uvedomovať cenu vzdelania a hlavne zdravia ako najvyššej individuálnej ekonomickej hodnoty.

V. Ďurovský: Ako doterajší manažer a teraz nastupujúci dôchodca som príslušníkom generácie, pre ktorú je včlenenie do EÚ veľmi rozporuplné. Generácia päťdesiatnikov, šesťdesiatnikov a starších nemá veľkú šancu dožiť sa všetkých výhod, ktoré budúcnosť v EÚ priniesie. Avšak bolo by nezodpovedné z našej strany nepomôcť v tom, čo považujeme so svojimi skúsenosťami za potrebné.

Integračné mínusy?

P. Koncoš: Je to nižšia úroveň produkčných kvót a nižšia úroveň priamych platieb, ktoré sú pre našich poľnohospodárov vyčlenené. K tomu treba pripočítať všeobecný nedostatok vlastného kapitálu a nižšiu technickú úroveň vo vybavenosti našich poľnohospodárskych podnikov. Pri prenikaní našich potravín na trhy západoeurópskych krajín musíme počítať s určitou nedôverou konzumentov a presýtenosťou trhu s potravinami. Pravda, z hľadiska konkurencie budú možno neprijemnejší poľnohospodári našich susedných krajín, ktorých vlády v predvstupovom procese viac podporujú, ako je to na Slovensku. Tieto negatíva už domáci poľnohospodári pociťujú.

J. Murgaš: Integračným mínusom je skutočnosť, že zatiaľ nikto v rámci vládnej „nekampane“ nehovorí o tom, aké problémy našu spoločnosť čakajú, nebude to hneď a pre každého blahobyť. Naša sloboda bude silne obmedzovaná obsahom našich peňaženiek. Z hľadiska mojej profesie predpokladám s ohľadom na poznatky z viacerých krajín EÚ, že značná časť našich vysokokvalifikovaných lekárov sa pohne za prácou do zahraničia, kde je táto profesia už nedostatková.

V. Ďurovský: Mínusov, ako aj plusov je veľa. Pre moju generáciu sú nezanedbateľné existenčné reality vstupu do EÚ. Je neodpušiteľné, že dôchodková reforma sa doteraz nepohla z miesta a nevenoval sa jej v doterajších vládných zoskupeniach ani zlomok času, ktorý sa venoval privatizácii toho, čo táto generácia vybudovala aj na úkor svojej vtedašej životnej úrovne. Vstupom do EÚ sa generácia dôchodcov dostane do sociálnej krízy, ktorú však bude riešiť. Takže všetko záleží aj na niečo dobré.

Dajú sa tie mínusy vnímať ako výzva obyvateľstvu?

P. Koncoš: Výzvou je samotná možnosť stať sa súčasťou spoločnosti krajín jedného geopolitického priestoru, krajín s rovnakými kultúrno-spoločenskými zásadami či koreňmi, s rovnakými cieľmi rozvoja sociálneho prostredia a zázemia pre všetkých členov spoločnosti. Vstup Slovenska do EÚ otvára, aj keď pomaly, hranice pre voľný pohyb kapitálu, tovarov, ale čo je podstatné, pre voľný pohyb obyvateľstva, či presnejšie pracovnej sily. V mnohom záleží len od individuálneho úsilia, či do EÚ vstúpime ako operky či slúžky a sluhovia, alebo ako sebavedomí, vzdelaní a pre život pripravení ľudia. Vstup do Európskej únie je pre mnohých obyvateľov poslednou šancou i nádejou, ako sa vymaniť z osídlení nezamestnanosti a beznádeje.

J. Murgaš: Plusy aj mínusy sú nesporne výzvami najmä pre strednú a mladú generáciu - individuálne schopnosti, ochota pracovať na sebe, vzdelanie odborné a jazykové budú elementárnymi podmienkami úspechu. Mali by sme skončiť s mýtom o vysokokvalifikovanej pracovnej sile, mimoriadnej pracovnosti a pod.

V. Ďurovský: Samozrejme. Vstupom do EÚ sa skončí obdobie, keď sa mnohokrát vrcholní funkcionári štátu vyhovárajú pri nepopulárnych opatreniach, „balíčkoch“ a pod., na nutné opatrenia, ktoré vyžaduje náš vstup. Po vstupe bude celý komplex problémov riešený tak, že sa budú využívať rôzne fondy, ako aj podporné programy v reálnom čase a priestore.

Zmení vstup do EÚ niečo vo vašom osobnom a profesionálnom živote?

P. Koncoš: Po odchode z politiky som sa začal venovať poradenstvu v oblasti poľnohospodárstva a potravinárstva, ale i lesného a vodného hospodárstva a rozvoja vidieka všeobecne. Sú to všetko oblasti, ktoré vstup Slovenska do EÚ vari najvýraznejšie ovplyvnia, ale aj oblasti, kde je množstvo zmien súvisiacich s uplatňovaním smerníc a predpisov v konkrétnom živote podnikateľov v týchto oblastiach bez ohľadu na formu hospodárstva. Mojou snahou je odovzdať aspoň časť vlastného poznania v prospech „robotníkov polí a vidieka“, v prospech tých, ktorí v procese transformácie spoločnosti zda najviac schudobneli, a ktorí si zaslúžia lepší osud. Mojou snahou je, spoločne s ďalšími odborníkmi, vytvoriť podmienky na všestranný rozvoj vidieka. Na nedostatok práce sa nemôžem sťažovať a verím, že po vstupe do EÚ bude dostatok práce pre všetkých obyvateľov v poľnohospodárstve a na vidieku vôbec. Majme však na pamäti, že úspech môžu mať len vzdelaní a všestranne pripravení ľudia a o úspech a dobrú pohodu sa treba pričiniť predovšetkým vlastnými silami.

J. Murgaš: V prvých rokoch po vstupe asi málo. Očakávam skôr postupné zlepšovanie v časovom horizonte desať až pätnásť rokov. V tomto čase dosiahneme približne porovnateľnú ekonomickú slobodu, ktorá nám umožní plne využívať výhody EÚ. Zvyšší sa však po vstupe do EÚ možnosť získavania nových poznatkov, výraznejšia možnosť zahraničných štáží a možno aj získavania nových technológií do rezortu zdravotníctva.

V. Ďurovský: Zmení. Budem nútený napriek veku naďalej pracovať v podnikateľskej sfére, ak to zdravie dovolí, aby som si udržal primeranú životnú úroveň.

Peter Kasalovský

Najväčšie mínus je ako plus

Anketový maratón členov Hospodárskeho klubu (NEF), ale aj navrhnutých na jeho tohtoročné prestížne ceny Zlatý biat a Prominent ekonomiky, došiel do svojej polovice. Skončí sa štyridsaťosem hodín pred referendumom o vstupe SR do EÚ. Dnes vyjadrujú svoje názory: **Pavol Konštiak, generálny riaditeľ KON-RAD, spol. s r. o. a prezident Zväzu obchodu SR** Richard Frimmel, starosta mestskej časti Bratislava-Nové Mesto, **Zuzana Kormanová, výkonná riaditeľka AJ OZAP, Martin Krekáč, spoluzakladateľ a prezident AMROP JENEWEIN GROUP.**

Máte odhad na výsledok referenda o vstupe SR do EÚ?

P. Konštiak: Mám, pravdaže. Predpokladám, že kampaň, ktorá sa podľa mňa už dávno mala začať, pomôže presvedčiť nerozhodných o výhodách vstupu Slovenska do Európskej únie. Nejde však iba o pozitíva. Súčasne treba verejnosť a podnikateľov objektívne a konkrétne informovať o jednotlivých kapitolách uzavretých s EÚ, o jej zákonoch, ktoré dňom vstupu začnú platiť. Ak nás, podnikateľov, zastihnú nepripravených, ako napríklad poľnohospodárov pri vstupe Rakúska do únie, veľa firiem sa už nebude mať čas zorientovať a zostane na smetisku ekonomických dejín. Vďaka času na prípravu na nové podmienky už nie je, a, žiaľ, väčšina seminárov na túto tému je namiesto rozboru praktických skúseností zo vstupu do EÚ, napríklad v Španielsku a v Portugalsku, iba teoretických a všeobecných. Ak sa pýtate na môj odhad výsledku referenda, predpokladám 73-percentnú účasť. Ak kampaň bude kvalitná a pozitívne ovplyvní občanov Slovenska, myslím, že 80 percent zúčastnených bude za vstup. Len sa bojím, či sa dlho nečaká, či už nie je neskoro.

R. Frimmel: Dúfam, že sa nepotvrdí slovenská skúsenosť, že účasť býva nižšia ako predvolebné či predreferendové predpovede prognostikov. Môj odhad výsledku referenda o vstupe do EÚ je pozitívny. Som presvedčený, že obyvatelia Slovenska budú hlasovať za vstup do EÚ aj v záujme zachovania rovnováhy vo svete (asi 53 % občanov).

Z. Kormanová: Som presvedčená o pozitívnom výsledku referenda v prospech vstupu SR do EÚ.

M. Krekáč: Myslím si, že referendum bude úspešné a väčšina obyvateľov sa vysloví za členstvo v EÚ. Škoda, že aj tí, čo budú hlasovať za, nevedia, čo členstvo v EÚ v praxi znamená.

Bude EÚ rozšírená podľa časového plánu v januári, resp. v máji 2004?

P. Konštiak: Predpokladám, že máj, ktorý sa nezadržateľne blíži, je absolútne reálny termín. Je však už tak blízko, že pre mnohých by možno bolo výhodnejšie, keby sa termín posunul.

R. Frimmel: V máji 2004.

Z. Kormanová: Podľa môjho názoru, vzhľadom na súčasný vývoj prístupového procesu, predpokladám rozšírenie v súlade s časovým harmonogramom v termíne január - máj 2004. Možný problém nevidím z hľadiska zvládnutia prístupového procesu zo strany kandidátskych krajín, avšak celý proces môže byť komplikovaný financovaním vyrovnania úrovne prístupujúcich krajín s členskými.

M. Krekáč: Európska únia aj v minulosti dokázala realizovať veľké projekty v stanovenom termíne (napríklad zavedenie eura atď.). Dátum rozšírenia by mohli ovplyvniť nepredvídateľné vážne udalosti na medzinárodnej scéne.

Aká bude v tom čase Európa a jej vzťahy so Spojenými štátmi?

P. Konštiak: Všetko bude ovplyvnené vojnou v Iraku. Podľa môjho názoru problém svetového terorizmu nevyrieši. Spojené štáty majú štandardné vzťahy s EÚ, aj keď v určitých colných a licenčných opatreniach sťažuje situáciu únie. EÚ je ekonomická sila, ktorá sa rozšírením o desať kandidátskych krajín stane reálnou protiváhou americkej ekonomiky. Spojené štáty budú preto musieť v budúcnosti prehodnotiť niektoré svoje rozhodnutia tak v oblasti ekológie, ako aj v odstraňovaní bariér obchodu. Najmä v postavení dolára.

R. Frimmel: Diplomacia. Predpokladám vzťahy na báze vzájomného rešpektu. Zahraničná a bezpečnostná politika oboch strán bude vecou dohôd v záujme mieru a bezpečnosti. Krízové záležitosti sa budú riešiť hľadaním kompromisov. Dôležitá bude vzájomná konkurencieschopnosť ekonomík.

Z. Kormanová: Európa bude mať všetky predpoklady na to, aby bola



Pavol Konštiak



Richard Frimmel



Z. Kormanová



Martin Krekáč

ekonomicky zjednotená, je však otázne, nakoľko politická nejednotnosť ovplyvní európsky ekonomiku a jej vzťahy s USA. Nesporný bude výrazný vplyv Európskeho parlamentu na rozvojové faktory celej Európy. Rovnako nesporný je aj fakt, že vzťahy Európy a USA, tak politické, ako aj ekonomické, budú vždy determinované vývojom politickej situácie v ostatných častiach sveta a najmä snahou tento vývoj ovplyvňovať.

M. Krekáč: Európa a Spojené štáty sa vždy dokázali spojiť v období krízy. V ostatných obdobiach tu vždy bola a aj bude medzi nimi rivalita. Medzinárodné vzťahy v 21. storočí najviac ovplyvňujú ekonomické záujmy krajín, a tak je prirodzené, že EÚ a USA nemôžu byť v ekonomike partnermi, keďže si navzájom konkurujú v mnohých oblastiach.

Zaznamená Európska únia dovedy „vnútornú reformu“?

P. Konštiak: Európska únia sa už dávno dostala do štádia, keď je jej vnútorná reforma nevyhnutná. Nepružnosť a skostnatenosť administratívnej únie spôsobuje nemalé škody všetkým členom. Po vstupe ďalších sa táto situácia ešte zhorší. Byrokracia, proti ktorej sa od nepamätí všade bojuje a ktorá je, ako sa niekedy zdá, nezničiteľná, našla životodarnú pôdu aj v EÚ. Všetko akoby potvrdzovalo známe Parkinsonove zákony. Neprehľadnosť a nefunkčnosť systému spôsobuje komplikácie pri prístupe k jednotlivým fondom. Z našej pozície je tu zasiahnuť rovnako ťažko, ako manažersky riadiť štátny podnik. Každý ekonomický organizmus sa však má riadiť všeobecne platnými princípmi ekonomiky. Teda hľadaním vzťahu medzi nákladmi a sledovaným výsledkom či efektom. Komunizmus sa tiež budoval ako cieľ bez ohľadu na ekonomiku, politické rozhodnutia boli nadradené ekonomickým. Podobne je to neraz u nás ešte i v dnešnej forme demokracie, dokonca bez ohľadu na človeka, ktorému má ekonomika slúžiť.

R. Frimmel: Nie. Doterajšie pomalé tempo procesu reformier, napríklad v súvislosti s vytváraním vnútorných štruktúr, vyrovnávaním sa s jednotnou menou, trhovou liberalizáciou či trhom práce, tomu nenasvedčuje. Reforma je nevyhnutná aj s ohľadom na rozšírenie počtu členských krajín a v záujme strategickú bezpečnosti zjednotenej Európy. V záujme zjednotenia politických priorít jednotlivých členských a kandidátskych krajín i v záujme eliminácie možného napätia vnútri únie bude potrebné prijatie dôkladne pripravených zásad riadenia únie. Štruktúrna politika EÚ musí smerovať aj k odstraňovaniu nerovností v ekonomickej a sociálnej oblasti medzi jednotlivými regiónmi EÚ. Dôkladná príprava reformy si teda ešte vyžiada svoj čas.

Z. Kormanová: Podľa môjho názoru v čase plánovaného rozšírenia EÚ o kandidátske krajiny bude „vnútorná reforma“ v stave rozpracovanosti a to najmä základných cieľov.

M. Krekáč: Určité reformy sa do rozšírenia budú musieť uskutočniť, aby sa zefektívnila práca inštitúcií. Ak by sa zachoval doterajší stav, výsledkom by mohol byť kolaps fun-

govania únie. Neočakávam však zásadné reformy v oblastiach, ktoré by spôsobili turbulencie na domácej politickej scéne v niektorých krajinách, napríklad reforma poľnohospodárskej politiky atď.

Bude po nej jestvovať stále tá istá Európa?

P. Konštiak: Ani únia nemôže a nebude stále tá istá, veď by škodila sama sebe. Čo sa nevyvíja, retarduje. Budú ju meniť malé aj veľké re-

formy. Navyše vstupom nových členov sa zmení aj jej štruktúra. EÚ ako jednotný ekonomický organizmus je neustále v pohybe, ktorý je vzájomne spätý s pohybom v jednotlivých krajinách a pozitívne ovplyvňuje globálny pohyb vpred. Do akej miery ju ovplyvníme spolu s ostatnými kandidátmi EÚ ako celok aj my, to je otázne. V každom prípade však únia po 1. máji 2004 bude iná.

R. Frimmel: Neodpovedal.

Z. Kormanová: Predpokladám, že by to mala byť Európa na kvalitatívne vyššej úrovni, pričom podľa mňa cieľom by malo byť efektívnejšie fungovanie trhovských štruktúr.

M. Krekáč: Charakter EÚ by sa zmenil samotným prijatím nových krajín aj bez vnútornej reformy. Prijatím takéhoto množstva krajín, ktoré prešli inými historickými skúsenosťami, sa odrazí aj na celkovom fungovaní únie.

Aká bude podľa vás reálna pozícia SR v EÚ?

P. Konštiak: Naša reálna pozícia bude podmienená kvalitou uzatvorených tridsiatich kapitol medzi SR a EÚ, prípravou podnikateľských subjektov na vstup a rýchlou adaptáciou na celkom nové podmienky podnikania na európskom trhu. Ak by sme v nastupujúcom trende vývoja ekonomiky (4,4 % rast HDP) v roku 2002 a najmä jeho štvrtého kvartálu (5,4 %+) pokračovali (a svedčí o tom aj výsledok zahraničnoobchodnej bilancie za január 2003 - deväť miliárd korún), postavenie Slovenska by zaznamenalo rýchlejší pohyb vpred. Prvý máj 2003 a najmä postavenie a vývoj ekonomiky po ňom je však taký revolučný, že všetko pozitívne aj negatívne sa naraz dosiahnuť nedá. Vieme, že EÚ nám nič zadržano nedá a ak si postavenie v únii nevybudujeme a neobhájime sami, staneme sa len novým trhom pre žralokov v EÚ.

R. Frimmel: Zo začiatku nevďačná pozícia nováčika. Aj s ohľadom na územné členenie a podľa prepočtu kúpnej sily obyvateľstva Slovensko nedosiahne na medzinárodnej úrovni 90 % priemeru EÚ, a tak sa bude po prijatí za člena EÚ uchádzať o pomoc zo štruktúrnych fondov. Postupne si však vypracuje kredit krajiny s významným kultúrnym dedičstvom, čistým životným prostredím, vysokou vzdelanosťou úroveň obyvateľstva a kvalitou pracovnej sily. Potrvá to nejaký čas, možno horizont desiatich rokov, ale SR si svoju pozíciu upevní ako plnohodnotný, ekonomicky stabilný štát EÚ.

Z. Kormanová: Reálna pozícia SR pri vstupe do EÚ bude priamo úmerná intenzite spolupráce s okolitými menšími krajinami, konkrétne s krajinami V4, v spolupráci s nimi bude nutné hľadať optimalizáciu trhovských štruktúr.

M. Krekáč: Naša pozícia bude závisieť od kvality našich zástupcov a ich schopnosti obhajovať naše záujmy. Aj malé krajiny, ako je naša, dokážu šikovne uzatvárať koalície s krajinami v únii s podobnými záujmami, a tak vybojovať pre vlastnú krajinu najlepšiu východiskovú pozíciu.

V čom vidíte plusy nášho včlenenia do EÚ?

P. Konštiak: Pre moju firmu KON-RAD - veľkoobchod s potravinami export-import, sa zjednoduší tok tovaru na Slovensko i zo Slovenska. Pre obchodníkov s potravinami vstúpila globalizácia na naše územie už dávno. Voľný pohyb tovaru však znamená, že napríklad viedenský pekáč bude môcť dodávať chlieb rovno do našich potravinárskych predajní a naopak. V tomto treba využiť blízkosť Viedne či iných susedov a rozširovať možnosti výmeny tovaru.

Viaceri výrobcovia potravín však ešte dnes nie sú pripravení na dodávky do EÚ. A čas sa kráti. Mal som teraz v marci možnosť exportovať hydinové paštety do krajín EÚ. Ale výrobca R.S.K. Rimavská Sobota nemá vo výrobe splnené podmienky EÚ. Z exportu, prirodzene, nebolo nič. Každý z nás sa bude musieť obracať. Pretože EÚ a trh nám nič nedarujú.

R. Frimmel: Verím, že vstup do EÚ bude znamenať v rámci SR i regiónov podporu rozvoja aj našej mestskej časti, skvalitnenie života občanov. Členstvo v zjednotenej Európe, otvorenie európskeho trhu znamená pre nás nové príležitosti. Či už je to v oblasti investičných programov, vzdelávania (rozšírenie študijných možností a perspektív pre mladých, štípendiá), pracovných možností, odbytí, celoplošnej ochrany historického kultúrneho dedičstva, životného prostredia, všeobecný rozvoj kontaktov na miestnej úrovni v rôznych oblastiach, zlepšenie celkovej sociálnej situácie obyvateľstva, podpora programov starostlivosti o generáciu tretieho veku, určitý čas nižšie ceny domácich surovín, výrobkov a technológií, podpora hospodárstva.

Z. Kormanová: Hlavné plusy nášho včlenenia do EÚ vidím takto:

- vstup zahraničných investícií do jednotlivých odvetví priemyslu SR bude dávať reálny predpoklad na stabilizáciu vzťahov so zákazníkmi,
- odstránenie colných, daňových a administratívnych bariér trhových aktivít (napríklad zjednotenie certifikačných procesov pri uvádzaní výrobkov na trh),
- konkurenčný tlak na zvýšenie konkurencieschopnosti, technologickej úrovne, produktivity práce atď. je významným nútiacim prvkom na ďalší rast slovenských firiem.

M. Krekáč: Najväčšie plusy vidím v ešte väčšom náraste zahraničných investorov, postupné zlepšenie výkonu slovenskej ekonomiky, zvyšovanie životnej úrovne, ktoré by sa mali odraziť aj v náraste objemu našich služieb.

Integračné mínusy?

P. Konštiak: V obchode s potravinami nepríde k dramatickým zmenám, a preto negatívny vplyv na spotrebu či ceny neočakávam.

R. Frimmel: Plnenie podmienok prísnejších pravidiel EÚ môže mať najmä v prvej etape negatívny vplyv najmä na sociálnu situáciu obyvateľstva. S predpokladaným postupným zvýšením cien potravín však porastú aj mzdy, obyvatelia by teda túto situáciu mohli zvládnuť. Táto skutočnosť by zo začiatku ešte zvýšila nároky na sociálnu starostlivosť občanov zo strany samosprávy Nového Mesta, ktorá je už v súčasnosti v porovnaní s inými regiónmi Slovenska na nadštandardnej úrovni a predstavuje podstatnú časť rozpočtu samosprávy.

Z. Kormanová: Za hlavné integračné mínusy nielen pre naše pracovisko môžem označiť tri faktory. Prvým je veľmi nízka faktická informovanosť verejnosti o hlavných cieľoch vstupu do EÚ, o ekonomických výhodách a možnostiach podporných fondov a programov, ale aj o finančných povinnostiach prístupujúcich krajín. Druhým faktorom je skutočnosť, že proces začle-

nenia do spoločných hospodárskych štruktúr v Európe prichádza oneskorene. Tretím je veľmi málo stabilné prostredie, ovplyvnené najmä neustálymi zmenami legislatívy na Slovensku.

M. Krekáč: Nevidím žiadne mínusy. Dokonca aj naše najväčšie mínusy, silnejšie konkurenčné tlaky, ktoré spomínajú mnohé slovenské firmy, považujem pre situáciu v oblasti personálneho poradenstva ako plus, keďže sa zoštandardní prostredie, v ktorom prežijú iba tí najlepší.

Dajú sa tieto mínusy vnímať ako výzva obyvateľstvu?

P. Konštiak: Už dávno sme otvorenou (možno povedať nechránenou) ekonomikou pre globalizáciu v obchode a zvykli sme si na to. To, že v okolí Viedne ani v nej nie je Carrefour, Tesco, Ahold či iné svetové koncerny a v menšej Bratislave sa buduje najväčšie Tesco v strednej Európe, je vlastne dôsledok a výsledok šlendriánskej, nedôslednej a často nekvalifikovanej politiky štátu pri ochrane výroby, ale aj malých a stredných podnikateľov. Taká je skutočnosť.

R. Frimmel: Áno. Vstup SR do EÚ bude s určitou istotou znamenať rozšírenie trhu, podporu malého a stredného podnikania, rozvoj ľudských a finančných zdrojov. Viac pracovných príležitostí, vzostup produktivity práce. Ľudia chápu nevyhnutnosť tohto kroku i to, že najnáročnejší bude začiatok, šesť až osem rokov.

Z. Kormanová: Chcem veriť tomu, že sa nájde dostatok ľudí v SR, pre ktorých budú tak integračné plusy, ako aj mínusy dostatočnou výzvou, aby maximálne vyťažili svoj potenciál a hľadali optimálne trhové mechanizmy na umiestnenie priemyselnej a inej produkcie slovenského pôvodu na európskych trhoch.

M. Krekáč: Práve silné konkurenčné prostredie bude mať na jednej strane negatívny vplyv v tom, že niektoré podniky neprežijú a ich zamestnanci stratia prácu, na druhej strane však konkurenčné tlaky povedú ku kvalitnejším službám a výrobkom a v mnohých oblastiach aj k zníženiu cien.

Zmení vstup do EÚ niečo vo vašom osobnom a profesionálnom živote?

P. Konštiak: Nie. Roky som sa pripravoval na proces globalizácie. To, že firma existuje a prosperuje, je výsledok dôkladnej prípravy. Vstup do EÚ považujem za významný zlom vo vývoji našej ekonomiky. Je to potrebný a nevyhnutný krok. Demokraciu a slobodu máme už trináť rokov, ale voľný pohyb kapitálu, tovaru a služieb je príležitosťou pre všetkých. Najmä životaschopných.

R. Frimmel: V profesionálnom živote predpokladám jednoduchší, pružnejší spôsob komunikácie, prípravy a realizácie programov s prípadnými zahraničnými investormi, praktickú spoluprácu na úrovni územnej samosprávy. V osobnom živote výraznú zmenu v súvislosti so vstupom SR do EÚ nepredpokladám.

Z. Kormanová: Vzhľadom na skutočnosť, že firma AJ pôsobí a spolupracuje v 14 krajinách v Európe už takmer desať rokov tak v oblasti výroby, ako aj obchodu, nevidím zatiaľ dôvod na radikálny vplyv včlenenia SR do EÚ na môj terajší profesionálny a osobný život. Keďže sme už dosiahli určitý stupeň integrácie v rámci štátov strednej a západnej Európy, pre rozšírenie trhovských možností firmy vidím hlavné ciele v získaní kooperačných a trhových vzťahov s partnermi v juhovýchodnej a východnej Európe. Preto bude limitujúcim faktorom rozšírenia našich vzťahov vyprofilovanie vzťahu Ruska k spoločnému európskemu trhovému priestoru a vzťahu k USA.

M. Krekáč: V profesionálnom živote sa teším na rozšírenie našich aktivít v oblasti poradenstva v európskych záležitostiach a výbere kandidátov na špecializované pozície v oblasti európskej integrácie. V osobnom živote sa teším, že moje deti budú mať oveľa viac príležitostí osobného uplatnenia, ako som mal ja a moja generácia. To je aj hlavný dôvod, prečo som veľkým podporovateľom nášho členstva v Európskej únii.

Peter Kasalovský

Pritvrdí sa konkurenčný boj

V ankete členov Hospodárskeho klubu (NEF) Prečo A n o Európskej únii sa dnes vyjadrujú: **Peter Magvaši, bývalý minister vlády SR, Ľuboš Valach, predseda predstavstva ODIEN/SEVIS recng, a. s., Bratislava, Ján Beňo, EXDUR, s. r. o., Banská Bystrica, Adrián Ďurček, predseda COOP Jednota Slovensko, Martin Gajdoš, podpredseda predstavstva Východoslovenské stavebné hmoty, a. s., Turňa nad Bodvou.**

Máte odhad na výsledok referenda o vstupe SR do EÚ?

P. Magvaši: Áno, na referende sa zúčastní viac ako 50 % oprávnených voličov, z ktorých takmer 70 % kladne odpovie na referendovú otázku.

L. Valach: Osobne si myslím, že referendum bude úspešné a väčšina sa vysloví za vstup Slovenska do EÚ. Výsledky referenda môžu byť ovplyvnené napätou situáciou okolo Iraku. Je potrebné si uvedomiť, že aj medzi krajinami EÚ je ešte stále množstvo nedoriešených otázok v oblasti zjednocovania EÚ. Spojené štáty dosiaľ, i keď sa to môže zdať dosť čudné, výrazne ovplyvňovali zjednocovanie Európy. Takže do konania referenda sa ešte môže všeličo zmeniť. Ale pokiaľ bude proces prípravy obyvateľov Slovenska na referendum slovenskými politickými subjektmi správne manažovaný a nedôjde k jeho zneužitiu niektorou politickou stranou pre nárast jej preferencií, potom sa budem tešiť, že sme prekonalí ďalšiu prekážku na ceste do EÚ.

J. Beňo: Myslím si, že niekoľkoročné úsilie reprezentácií vo všetkých oblastiach spoločenského a hospodárskeho života Slovenska zanechalo odraz vo vedomí tých, ktorí svojím hlasom rozhodnú o výsledku. Nie je však možné zabúdať, že občan sa rozhoduje aj na základe informácií získaných tesne pred hlasovaním, a preto je najvyšší čas zintenzívniť kampaň za pozitívne výsledky plebiscitu. Mój osobný odhad je, že referendum bude úspešné a za vstup sa vyjadrí 55 až 60 % občanov.

A. Ďurček: Predpokladám, že občania Slovenskej republiky sa vo väčšine vyjadrí za vstup SR do EÚ.

M. Gajdoš: V tomto smere som optimista. Slovenský občan si uvedomuje, že v mnohých oblastiach spoločenského života vzniknú komplikovanejšie vzťahy, v niektorých aj s negatívnym prechodným vplyvom na životnú úroveň. Napriek tomu väčšina slovenskej populácie vie, cíti a je presvedčená o potrebe začleniť sa jednoznačne a navždy do civilizovanej Európy. Zaväzuje nás k tomu novodobá história. Výsledok referenda bude v prospech vstupu.

Bude EÚ rozšírená podľa časového plánu v januári, resp. v máji 2004?

P. Magvaši: Podľa dohody z Kodane, v máji 2004.

L. Valach: Situácia okolo Iraku prebúda aj európskych politikov, ktorí si uvedomujú súčasnú dominanciu USA vo svetovej politike. Zjednocovanie EÚ podľa môjho názoru bude zo strany EÚ prebiehať podľa harmonogramu. Vývoj jednotlivých kandidátskych krajín môže ešte priniesť nejedno prekvapenie. Na druhej strane si kandidátske strany uvedomujú svoju historickú príležitosť integrácie do EÚ. Verím, že Slovensko bude v máji 2004 členom EÚ.

J. Beňo: EÚ sa stáva každým dňom silnejšou organizáciou a rozšírenie ju môže vnútorne ďalej posilňovať. Podľa všetkého sa kandidátske krajiny snažia o úplné splnenie svojich negotiačných požiadaviek pre vstup do EÚ tak, aby neboli vecne zdržania v pláne rozšírenia, z čoho vyplýva, že EÚ bude rozšírená v časovom pláne.

A. Ďurček: Mám pocit, že časový plán rozšírenia EÚ v máji 2004 sa dodrží.

M. Gajdoš: Pri tejto otázke som taktiež optimistický. Avšak z mojich poznatkov pri prijímaní úloh a termínov v rámci Európskej únie dost často dochádzalo k časovým, termínovým a vecným sklzom. Nemožno to vylúčiť ani v tomto prípade. V konečnom efekto to však nepovažujem za veľký problém. Rozhoduje konečný výsledok.

Aká bude v tom čase Európa a jej vzťahy so Spojenými štátmi?

P. Magvaši: Vo svetovej politike musí mať Európa v Spojených štátoch svojho najbližšieho spojencu a obrátene, Spojené štáty v Európe. Unila-

teralizmus, ktorý je v poslednom čase silným akcentom americkej zahraničnej politiky, nemá v globalizovanom svete miesto. Miesto Európy v globalizovanom svete je základným strategickým rámcom zrodu a zdokonaľovania jednotnej Európy. Tá nepodľahne páčivým ideologickým zvodom neoliberalizmu a zostane naďalej sociálna, chrániaca zásady trvalo udržateľného rozvoja ľudstva, bude solidárna s rozvojovým svetom a bude zelená a „pacifistická“. To je cesta k vyšším efektom globalizácie aj pre Európanov.

L. Valach: Aj keď to bude v EÚ medzi jednotlivými členskými krajinami miestami dosť škriptať, me-



Peter Magvaši



Ľuboš Valach



Ján Beňo



Adrián Ďurček



Martin Gajdoš

rozvoja na našej planéte. **L. Valach:** Do mája 2004 sa v EÚ asi toho veľa nezmení, ale do obdobia vstupu kandidátskych krajín do EÚ môže výrazne narásť v členskými krajinami potreba reštrukturalizovať pomery v EÚ. Zatiaľ je to len politické kárčenie.

J. Beňo: Ak má rozšírená EÚ spĺňať všetky požiadavky a očakávania jej členov, ale aj jej obyvateľov, mala by vo svojej vnútornej reforme pamätať na súdržnosť, stabilitu a bezpečnosť. Tieto atribúty sú podstatným pre vnútornú štruktúru EÚ a hlavne sú dôležité pre jej partnerské vzťahy so svojím okolím.

A. Ďurček: Predpokladám, že po vnútornej reforme, ako aj po vstupe kandidátskych krajín do EÚ a bude záležať iba na členskými štátmi, či bude lepšia, alebo horšia ako súčasná. Verím, že vývoj, ktorý je zárukou pokroku, zabezpečí pozitívny trend vo vývoji EÚ.

M. Gajdoš: EÚ v časovom vývoji nikdy nebude „tá istá“. Rozšírenie o veľký počet štátov s rozdielnou úrovňou ekonomického potenciálu, v porovnaní s terajším európskym priemerom, sa prejaví. Ďalší vývoj záležať najmä na ochote, spôsobilosti jednotlivých členskými štátmi vzdať sa svojich kompetencií v prospech celku.

Zaznamená Európska únia dovedy „vnútornú reformu“?

P. Magvaši: „Starí“ členovia prijímajú základné rozhodnutia o nových vnútorných mechanizmoch ešte pred plnoprávnym členstvom súčasných kandidátov.

L. Valach: To nepredpokladám. Najprv sa musí v EÚ vyhotoviť politická kríza a až tá môže vytvoriť pôdu na vznik spoločenskej objednávky na reštrukturalizáciu jej vnútorných pomerov. Reformy vždy štruktúrujú vízia alebo kríza. Vízia s vnútornými reformami EÚ zatiaľ výraznejšie nepohla, takže asi to bude len kríza v EÚ, čo pohne jej vnútornými reformami. Ale nemusi to byť len kríza v EÚ, môže to byť aj kríza na medzinárodnej scéne.

J. Beňo: V riadiacich procesoch EÚ je priveľa byrokracie, váha moci úradníkov je privysoká, teda musí nastať proces demokratizácie, kde bude prevažovať váha „volenej hlasu“ nad váhou úradníka. Prebiehajúce diskusie v Konvente ukazujú, že môže prevažiť komunitárny (federatívny) model, predseda Európskej komisie bude volený na dlhšie obdobie a minister zahraničných vecí EÚ bude mať zodpovedajúcu váhu a zodpovednosť za zjednotenú Európu voči svojim partnerom na celom svete. Teda „vnútorná reforma“ je takpovediac na programe dňa.

A. Ďurček: Predpokladám, že po vnútornej reforme, ako aj po vstupe kandidátskych krajín do EÚ a bude záležať iba na členskými štátmi, či bude lepšia, alebo horšia ako súčasná. Verím, že vývoj, ktorý je zárukou pokroku, zabezpečí pozitívny trend vo vývoji EÚ.

M. Gajdoš: EÚ sa v takom krátkom čase radikálne nepretransformuje. Reformy sa trvale a postupne, pričom niekedy sa zdá, že by sa žiadali radi-

kálnejšie a rýchlejšie opatrenia a rozhodnutia. Radikálna vnútorná reforma však musí prísť.

Bude po nej jestvovať stále tá istá Európa?

P. Magvaši: Je to zle postavená otázka. Potenciál 15-člennej alebo 25-člennej EÚ bude rozdielny a aj preto sú nevyhnutné prirodzené zmeny, ktoré musia viesť k rozhodnosti a lepším riadiacim efektom tohto zoskupenia. Po 1. máji 2004 bude z hľadiska sveta EÚ významnejším politickým, hospodárskym, sociálnym a kultúrnym partnerom na svetovej scéne, ako bola doteraz. Je to v prospech Európanov, ale aj v prospech vyváženejšieho

to pojem by sa mal viac používať vo vyjednávani so zástupcami EÚ. Dúfam, že keď už nebudeme iba kandidátmi, ale riadnymi členmi, budeme môcť lepšie obhajovať vlastné záujmy v tomto spoločenstve.

M. Gajdoš: Začlenenie do EÚ pre nás znamená výzvu. Prvé roky nebudú jednoduché. Pozíciu si musíme vybudovať sami, nikto to za nás nespraví. Naše úspechy sa budú odvíjať vždy od výsledkov práce konkrétnych ľudí a od výkonnosti našich firiem.

V čom vidíte plusy nášho včlenenia do EÚ?

P. Magvaši: Predovšetkým je to plnoprávna účasť slovenských odbor-

níkov vo všetkých európskych štruktúrach, a tým aj predstihový prístup k informačným zdrojom, ktoré sú nevyhnutné pre riadenie na každej úrovni. Na úrovni štátu, ale aj dielne, na úrovni škôl, ale aj kultúrnych ustanovizní.

L. Valach: Väčší prílev zahraničného kapitálu, know-how, ktorý bude pozitívne vplyvať na rozvoj našich inštitúcií, a hlavne väčšia politická stabilita na Slovensku. Integrácia Slovenska do EÚ bude mať najmä význam z hľadiska našej bezpečnosti. Myslím si tiež, že úloha NATO v EÚ sa postupne prehodnotí.

J. Beňo: Každý človek, skupina ľudí, ale aj celá spoločnosť majú tendenciu smerovať svoj vývoj tam, kde sú zaujímavejšie podmienky, teda smeruje svoj vývoj k prevažujúcim kladom, k progresu. Myslím si, že včlenenie do EÚ je proces, ktorý ide v týchto intenciách, smeruje k progresu a k stabilite. Ak očakávame, že prinesie stabilitu vo všetkých smeroch, tak potom prinesie stabilitu aj pre konkrétne firmy a pracoviská.

A. Ďurček: V každom prípade sú plusy v tom, že sa zväčšuje náš manažovací priestor. V našich vzťahoch s členskými krajinami zaniknú niektoré obmedzenia a naši výrobcovia a podnikatelia v každej oblasti, ako aj občania SR, budú mať väčšie možnosti. V neposlednom rade za veľké plus považujem včlenenie našej krajiny medzi štáty vyspelé nielen ekonomicky, ale aj kultúrne, čo môže pozitívne vplyvať na vývoj morálnych hodnôt spoločnosti. Z hľadiska nášho konkurenčného prostredia môžem konštatovať, že obchod na Slovensku je už členom EÚ, pretože súčasná pozícia slovenského obchodu sa významne neodlišuje od obchodu v členskými krajinami EÚ.

M. Gajdoš: Naša firma je významným producentom stavebných látok a po vstupe do EÚ očakávame zvýšený prílev investorov na Slovensko. Zvýšené investície by sa mali prejavíť aj vo zvýšených stavebných aktivitách v inžinierskej, priemyselnej, občianskej, ale aj bytovej výstavbe s priaznivým vplyvom na dodávateľské organizácie, ekonomický rozvoj a zvýšenie životnej úrovne.

Integračné mínusy?

P. Magvaši: Nedostatočná príprava slovenských politikov na ovzdušie, ktoré vládne v krajinách Európskej únie. Mnohí, ktorí sa hrajú na veľkých Európanov, ani netušia, čím žijú európski občania. Európska občianska spoločnosť je o niečom inom, ako to v súčasnosti predváža naša vládna moc a ich niektorí mediálni prísluhovači.

L. Valach: Nevnímam žiadne mínusy, okrem nárastu konkurencie, ale tá už v našej brandži je aj tak dost veľká.

J. Beňo: Vyváženosť podmienok vstupu obsahuje v sebe aj mínusy, nielen klady. Často sa o nich akosi nechce hovoriť možno ani nie z neznalosti, ale len preto, aby sme „niečo nepokazili“. Bezpochyby však na isté obdobie nastane disproporcja medzi cenami tovarov a služieb a cenou práce v porovnaní so súčasnými krajinami EÚ. To je ale fakt, ktorý je známy, popísaný a jasne determinovaný, sú známe aj jeho riešenia. Pôjde teda o to, aby riešenie bolo efektívne.

A. Ďurček: Najzávažnejšie integračné mínusy máme už za sebou, pre-

tože slovenský obchod sa vyvíja rýchlejšie a menej koordinovane, ako sa vyvíja obchod v členskými krajinami. Žiaľ, u nás ešte stále neplatia pravidlá, ktorými sa koordinuje rozvoj obchodnej siete a obávam sa, že sa tak stane až potom, čo utrpíme prvé porážky z nášho vlastného rozvoja.

M. Gajdoš: Mínusy v podstate nevnímame. Roky sa už „správame“ ako európska firma, takmer polovicu rozhodujúceho sortimentu vyvážame. Uvedomujeme si však, že otvorením hraníc sa ešte výraznejšie pritvrdí konkurenčné prostredie, konkurenčný boj. V konečnej fáze je to však v prospech odberateľa, obyvateľa SR.

Dajú sa tie mínusy vnímať ako výzva obyvateľstvu?

P. Magvaši: Ak zjednodušíme, že politici sú vždy odrazom stavu spoločnosti, tak potom aj občianska angažovanosť musí prejsť určitým očistením. Duch európanstva v kultúrnej pestrej Európe sa nedá „nabiľovať“, musí sa precítiť. To je hlavná výzva pre občanov Slovenska, bez rozdielu, či ide o manažerov, vysokoškolských učiteľov, hercov, novinárov či politikov.

L. Valach: Osobne si myslím, že obyvateľia ani nezbadajú, že Slovensko vstúpilo do EÚ. Mnohé slovenské firmy, ak si nenájdu renomovaných zahraničných partnerov, môžu mať z dôvodu nárastu konkurencie vážne problémy. Ale tento jav bude tiež len dočasný, lebo stále platí, že peniaze idú vždy za rozumom, a nie naopak.

J. Beňo: Práve tým, že sú známe plusy aj mínusy nášho včlenenia do EÚ, že sú známe fakty dohodnuté v prístupovom procese, musia byť známe aj pre občanov, aby boli schopní mobilizovať silu na rýchle a efektívne odstránenie disproporcii, ktoré by nás stavali do pozície chudobnejších príbuzných.

A. Ďurček: Prirodzene, každé mínus sa môže stať plusom a naopak, a to naozaj iba vtedy, ak sa problémy, pred ktorými budeme stáť, pochopia ako výzva, a nie ako nešťastie. Iba v našich rukách bude to, koľko nám to prinesie a akú veľkú mínusovú daň za to zaplatíme. Ako dôkaz môžu slúžiť rôzne krajiny, ktoré už majú vstup za sebou a iba ich iniciatíva alebo stagnovanie rozhodli o ich ďalšom rozvoji.

M. Gajdoš: Mínusy v podstate nevnímame. Roky sa už „správame“ ako európska firma, takmer polovicu rozhodujúceho sortimentu vyvážame. Uvedomujeme si však, že otvorením hraníc sa ešte výraznejšie pritvrdí konkurenčné prostredie, konkurenčný boj. V konečnej fáze je to však v prospech odberateľa, obyvateľa SR.

Zmení vstup do EÚ niečo vo vašom osobnom a profesionálnom živote?

P. Magvaši: Prvého mája 2004 určite nie, ale zásadne ani potom. Ale môj syn sa bude môcť voľnejšie rozvíjať profesionálne, ale aj ľudsky. Efekty, to nie len rast HDP a miera inflácie. To je aj život v spoločnosti, ktorá vie, kde chce kráčať, kde človek človeka si váži a ctí, kde spravodlivosť nie je len na papieri a kde džungla trhu (ne)vnáša medzi ľudí nenávisť, zlobu a vojnu. Taká chce byť Európa a verím, že sa aj môj syn s rodinou o to priciní.

L. Valach: To dúfam. Bol by som rád, keby sa o niekoľko rokov obyvateľia EÚ prestali na nás dívať ako na ľudí z východného bloku.

J. Beňo: Ja sám veľké zmeny vo svojom živote v súvislosti s týmto faktom nepredpokladám, mojou snahou však bude urobiť všetko pre to, aby generácia, ktorá prichádza do profesionálneho života v čase nášho vstupu do EÚ, mala možnosti adekvátne svojmu vzdelaniu a schopnostiam pôsobiť v ekonomike Slovenska.

A. Ďurček: Dúfam, že v profesionálnom živote bude hlavným prínosom začlenenia SR do EÚ akceptácia európskych právnych zvyklostí, európskej morálky a vzťahov. V osobnom živote môžem konštatovať, že budem veľmi hrdým Európanom a zároveň občanom Slovenskej republiky a som rád, že môj syn už nebudie prežívať to, čo som prežíval ja v jeho rokoch.

M. Gajdoš: V osobnom aj profesionálnom živote sa roky cítim a konám ako Európan, takže asi veľmi nie. Uvedomujem si však, že väčšina obyvateľov Slovenska tento pocit nemá a ešte nemôže mať. Toto postavenie im už čo nevidieť bude oficiálne patriť.

Peter Kasalovský

Zvykajme si na rôzne názory

Do ankety členov Hospodárskeho klubu (NEF) a nominovaných na jeho tohtoročné prestížne ocenenia Zlatý biatec a Prominent ekonomiky Prečo Á n o Európskej únii dnes prispel svojimi myšlienkami **Dušan Hordoš, predseda predstaviteľstva, Chemko, a. s., Strážske, Regina Ovesny-Straka, generálna riaditeľka a predsedníčka predstaviteľstva Slovenskej sporiteľne, a. s., a Jozef Hric, predseda Dozornej rady Tesla Liptovský Hrádok, a. s.**

Máte odhad na výsledok referenda o vstupe SR do EÚ?

D. Hordoš: Som eurooptimista, a preto verím, že referendum o vstupe SR do EÚ bude úspešné. Vzhľadom na to, že je to výzva a príležitosť pre mladých (nemyslím tým na masívny odlev kvalifikovanej a odbornej pracovnej sily), ktorým sa vstupom SR do EÚ otvára cesta k väčšej sebarealizácii, môže byť viac ako 70 % zúčastnených. Členstvo v EÚ nám poskytne šancu patriť k centru európskej civilizácie.

R. Ovesny-Straka: Všetky doterajšie prieskumy hovoria, že na referende sa zúčastní potrebný počet občanov a veľká väčšina z nich bude hlasovať za vstup Slovenskej republiky do EÚ. Preto som, pokiaľ ide o výsledok referenda, zatiaľ optimistka.

J. Hric: Očakávam, že na referende sa zúčastní okolo 70 - 75 % oprávnených voličov a z nich bude za vstup SR do EÚ 72 - 75 %.

Bude EÚ rozšírená podľa časového plánu v januári, resp. v máji 2004?

D. Hordoš: Očakávam, že EÚ by mohla byť rozšírená podľa časového plánu najneskôršie v máji 2004. Keďže v kandidátskych krajinách sa uskutočnia referendá, splnenie časového plánu bude záležať aj na ich úspešnosti.

R. Ovesny-Straka: Pevne verím, že bude. Inak by to bolo sklamanie nielen pre občanov nových členských štátov, ale aj pre obyvateľov dnešnej únie. Znamenalo by to, že predstavitelia únie nevedia dodržať slovo.

J. Hric: Predpokladám, že v máji 2004, čo by bolo pre SR výhodnejšie, pretože v súčasnosti Slovensko nie je dostatočne pripravené na vstup do EÚ. Pripravenosť nehodnotím podľa toho, čo deklarujú zodpovední politici za túto oblasť, pretože tí deklarujú, že sme pripravení (koalícia) alebo, že nie sme pripravení (opozícia), ale podľa toho, ako to vnímam a cítim ako podnikateľ a občan SR, moji najbližší spolupracovníci, členovia rodiny, moji priatelia a známi. Som presvedčený, že do mája 2004 môžeme ešte dobehnúť to, čo sme zameškali.

Aká bude v tom čase Európa a jej vzťahy so Spojenými štátmi?

D. Hordoš: Tieto dve zoskupenia budú aj naďalej odkázané na spoluprácu, čo by v konečnom dôsledku mohlo pomôcť ich ďalšiemu ekonomickému rastu. Čo sa týka politickej spolupráce, prípadne vplyvu na ostatný svet, je to veľmi zložitá otázka, na ktorú je dnes skoro nemožné nájsť správnu odpoveď. Veľmi veľa bude závisieť od výsledkov riešenia irackej krízy a od politických postojov členských krajín EÚ, ale aj USA. To všetko môže vplývať aj na vnútornú reformu EÚ. Sám by som si želal, aby politický vplyv EÚ vo vzájomných vzťahoch s USA bol vyvázenejší.

R. Ovesny-Straka: V súčasnosti je ťažké odhadovať vývoj vzhľadom na napätú medzinárodnopolitickú situáciu v súvislosti s konfliktom v Iraku. Nemyslím si však, že Európa bude v tom čase veľmi odlišná od tej dnešnej, aj keď nás čaká medzivládna konferencia o budúcej podobe EÚ a o európskej ústave. Zmeny, ktorých schválenie sa predpokladá, sa v čase rozširovania začnú len uskutočňovať.

J. Hric: Nevnímam, ani napriek súčasným rozporom okolo postupu v prípade Iraku, ako dramatické to, že sú na konkrétny návrh riešenia rozdielne názory. Zvykajme si na to, že aj v zjednotenej Európe budú rôzne stanoviská na tú istú vec. Európa je stále rozmani-

tá, často nejednotná, ale aj ekonomicky zaostávajúca za USA, či už v oblasti dynamiky, vyspelosti technológií, ľudského potenciálu, takže vyznávať niektoré americké hodnoty bude pre Európu prospešné. Veď Severná Amerika je v podstate dielom Európanov. Ti tam priniesli určité európske hodnoty, ktoré boli veľmi dobre zintegrované, zmanžované a tie predurčili Ameriku tam, kde je dnes - na čele svetového spoločenstva ako rozhodujúca veľmoc.

Zaznamená dovtedy Európska únia „vnútornú reformu“?

D. Hordoš: Do nášho vstupu asi ťažko. Je však isté, že EÚ by po rozšírení mala z ekonomického hľadiska postupne posilniť, aj keď bude zo začiatku zápasit s vnútornými problémami, ktoré určite na-



Dušan Hordoš



R. Ovesny-Straka



Jozef Hric

stanú po rozšírení. Prirôdená reštrukturalizácia sa uskutoční až v rozšírenej EÚ.

R. Ovesny-Straka: To je ťažká otázka, pretože sa nedá úplne predvídať, ako sa skončia debaty o Európskej ústave a budúcej podobe tohto súštitia. Vieme, že predstavy rôznych štátov sa od seba líšia, a preto sa nedá predpovedať, aká bude výsledná podoba dohody, dúfajme, že nejaká vôbec bude. Je tu však veľa otvorených otázok: chceme vôbec ďalšiu integráciu? Má mať únia spoločnú zahraničnú politiku? Ak áno, akú? Kto bude rozhodovať medzi protichodnými záujmami, ktoré sú dnes zreteľné? Budeme mať v Európe ďalšiu harmonizáciu, budeme mať spoločné európske dane? Ako sa má spružniť trh práce? Budú občania bohatších štátov súhlasiť s väčšími transfermi do chudobnejších regiónov? Vynára sa tu množstvo otázok a je tu ešte veľká zmena súvisiaca s desiatimi novými členmi. Európska únia však zmeny potrebuje, najmä preto, aby sa naplnil cieľ byť do roku 2010 najdynamickejším ekonomickým zoskupením na svete.

J. Hric: Podľa môjho názoru musí. Práve zjednocovanie názorov a správne mechanizmy vedenia diskusií, aby boli primerane brané do úvahy nielen stanoviská „veľkých“ (Veľká Británia, Francúzsko, Nemecko), ale aj názory a problematika malých, si bude vyžadovať, aby EÚ urobila kroky smerujúce k tomu, aby to nebol len ekonomický priestor s množstvom príkazov, nariadení a odporúčaní. Nemal by nastúpiť diktát Európskej komisie ani byrokratické riadenie z Bruselu, ale pružná, moderná, rýchla, ekonomicky sa zjednocujúca Európa.

Bude po nej jestvovať stále tá istá Európa?

D. Hordoš: EÚ sa neustále vyvíja. Do akej miery sa zmení jej charakter po rozšírení, bude veľmi záležať aj na úspešnosti procesov reštrukturalizácie v nových prijatých krajinách a na vývoji politickej situácie vo svete.

R. Ovesny-Straka: Európska únia by sa mala reformami zmeniť, jej hospodárstvo by malo byť konkurencieschopnejšie, trh práce by sa mal spružniť a úloha štátu v ekonomike by sa mala obmedziť. Mnohým sa to bude zdať ako príklon k anglosaskému modelu, ale pokiaľ má únia obstať v celosvetovej konkurencii a zachovať si pozíciu aj v budúcnosti, zdá sa, že nie je inej cesty. Reforma teda priniesie veľké zmeny v EÚ a rovnako rozšírenie o štáty strednej a východnej Európy jej dá novú tvár. Ťažisko únie sa posunie na východ a bude nutné odpovedať na ďalšie otázky. Rozšíri sa únia na Balkán a zahrnie aj Turecko? Aký bude postoj k Ukrajine, Rusku a k ďalším štátom bý-

valého Sovietskeho zväzu? Ako bude pokračovať integrácia v takomto veľkom a rôznorodom celku a pod. Čiže po rozšírení a po reformách tu bude už iná únia.

J. Hric: Tá istá podľa môjho názoru už nebude len preto, že sa rozšíri o prístupujúce krajiny, ale ani by nebolo dobré, aby bola tá istá, lebo po rozšírení bude mať okolo 450 miliónov obyvateľov, a to si už bude vyžadovať iné prístupy pri manažovaní takéhoto ekonomického priestoru. Musí sa zmeniť prístup rozhodovania, lebo tam budú veľké, ale aj malé štáty. Teda hľadanie kompromisov pri rozhodovaniach bude určite zložitejšie.

Aká bude podľa vás reálna pozícia SR v EÚ?

D. Hordoš: Slovensko už viac ako desať rokov prechádza obdo-

bím hľadania a formovania novej vlastnej identity a vzťahu k iným. Hlavným ekonomickým princípom, na ktorom EÚ funguje, je voľný pohyb osôb, tovarov, služieb a pracovných síl medzi členskými krajinami. Členstvo v EÚ nám poskytne šancu patriť k centru európskej civilizácie. Po vstupe bude nasledovať fáza adaptácie, cieľom ktorej bude priblížiť sa k ekonomickej výkonnosti členských krajín EÚ. Som presvedčený, že aj Slovensko má šancu byť z dlhodobého pohľadu prínosom v tomto integračnom zoskupení. Treba si uvedomiť, že približovanie SR nebude k statickému cieľu, preto tento proces nebude krátkodobý a bude trvať desaťročia, kým sa hmotný životný štandard občanov SR dostane na súčasnú úroveň krajín EÚ. S tým sa však musíme zmieriť. Napriek tomu by sme sa mali efektívne pripravovať na vstup do EÚ a racionálne využívať šance a možnosti s tým spojené a zvládajú riziká integrácie. Moje stanovisko vychádza z toho, že Slovensko možno porovnať s malými štátmi EÚ, ktoré ešte pred niekoľkými desiatkami rokov, pred vstupom do EÚ, boli zaostalejšie a chudobnejšie, v súčasnosti však dosahujú vysokú ekonomickú výkonnosť a patria medzi najdynamickejšie sa rozvíjajúce a konkurencieschopné ekonomiky.

R. Ovesny-Straka: Reálna pozícia Slovenska bude závisieť od jeho schopnosti dohodnúť sa s ostatnými na presadzovaní spoločných záujmov. Slovensko si musí vyjasniť, čo chce presadzovať, ktoré štáty by mohli byť jeho spojencami pri presadzovaní týchto záujmov a aká bude cena takéhoto spojenectva. Slovensko samotné by si malo vytvoriť a posilňovať pozitívny imidž, ktorý prispeje k upevneniu jeho pozície. V tomto smere má nezastupiteľné miesto umenie komunikácie, zjednotenie názorov politických strán.

J. Hric: Čiastočne taká, akú sme si už dosiaľ vyjednali prostredníctvom nášho hlavného vyjednávača pre vstup do EÚ. U Jána Figela vysoko hodnotím jeho osobný prístup a prínos, ktorý pre Slovensko dokázal vyjednať. Naša ďalšia pozícia sa bude odvíjať od toho, či dokážeme nadviazať na dosiahnuté výsledky v takých dôležitých oblastiach, ako sú napríklad dane, poľnohospodárstvo, slobodný pohyb osôb, životné prostredie, ktoré sú podľa môjho názoru určujúce pre naše ďalšie smerovanie.

V čom vidíte plusy nášho včlenenia do EÚ?

D. Hordoš: Máme rozvinutý export prevažne do EÚ a kandidátskych krajín, a preto všetky pozitíva z odbúrania ciel sa nám okamžite prejavia po vstupe. Pripravujeme sa na implementáciu štandardov a noriem EÚ so zameraním

na chemickú legislatívu. Pozornosť orientujeme na kvalitu a environment, skvalitnenie manažmentu riadenia celej skupiny firiem Chemko a čiastočne aj kultúry podnikania. Vytvárame podmienky na vstup investorov do priemyselného parku v areáli Chemka. Dôležitú úlohu zohrajú aj jasné vlastnícke vzťahy.

R. Ovesny-Straka: Za najväčšie prínosy nášho vstupu do EÚ považujem to, že sa pre Slovensko a jeho občanov otvoria trhy EÚ s ich obrovskými možnosťami. Štyri základné slobody (aj keď s určitými obmedzeniami na začiatku) - sloboda pohybu tovarov, služieb, osôb a kapitálu po celej únii, budú platiť aj pre slovenské firmy a občany. To znamená veľké príležitosti a výzvy. To je najväčší prínos. Samozrejme, že prínosom sú aj zmeny legislatívy, ktoré často znamenajú lepšie zákony, ako aj tlak na ich uplatňovanie. Zintenzívňujú sa kontakty medzi ľuďmi zo Slovenska a EÚ, zlepšuje sa znalosť cudzích jazykov a kultúr. To všetko veľmi pomáha rozvoju Slovenska. Čo sa týka Slovenskej sporiteľne, my už v podstate v Európskej únii takmer sme, vďaka našej materskej Erste Bank, a výhody tohto blízkeho vzťahu už plne využívame v podobe skúseností, stáží a spolupráce s rakúskymi partnermi. Keď bude Slovensko členom EÚ, nebude to pre nás až taká veľká zmena.

J. Hric: Ako podnikateľský subjekt budeme mať plný prístup na trhy EÚ a ja i moji spolupracovníci sa budeme môcť plnšie napojiť na novú kultúru podnikania, života, na dokonalejšie technológie. Budú sa musieť, či sa nám to bude páčiť, alebo nie, vytvoriť ekonomické, právne, environmentálne, sociálne záležitosti a predpoklady, aby sme boli s Európou kompatibilní, aby nás nové prostredie akceptovalo, všetko sa to bude veľkou mierou dotýkať aj nášho konkrétneho pracoviska. Medzi rozhodujúce zaraďujem hlavne väčší prílev zahraničných investícií a následne rýchlejšiu a trvalejšiu rast ekonomiky Slovenska.

Integračné mínusy?

D. Hordoš: Za hlavné považujem dovoznú náročnosť, nezanedbateľný podiel výrobkov s nízkym stupňom spracovania, relatívne nízky medziročný rast produktivity v porovnaní s rovnakým odvetvím v EÚ. Medzi ďalšie možno zaradiť požiadavky na investície do zvyšovania produktivity a konkurencieschopnosti, do vzdelávania, vyvolané ďalšími požiadavkami na zručnosť zamestnancov, do ochrany životného prostredia. Nezanedbateľná môže byť aj možná pasivita vyplývajúca z nenaplnených očakávaní, vplyvy z neriešenia rozdielov sociálno-ekonomickej úrovne regiónu východného Slovenska a konkurenčný tlak.

R. Ovesny-Straka: Z môjho pohľadu by bolo lepšie hovoriť o výzvach. Dá sa predpokladať, že vstup Slovenska do EÚ priniesie väčšiu konkurenciu aj v niektorých segmentoch bankového sektora. Na to sa už teraz pripravujeme. Tiež sa budeme musieť prispôsobiť niektorým požiadavkám EÚ. Čaká nás napríklad odanonymnenie vkladných knižiek, čo je veľký objem administratívnej práce.

J. Hric: Prevažná väčšina očakávaných mínusov (zvyšená konkurencia, vyššie nároky na kvalitu, odchod vzdelaných ľudí do zahraničia, nedostatočná jazyková pripravenosť) sa správnym manažovaním odstráni a následne sa z mínusu stane plus. Samozrejme, nie zo dňa na deň, ale v dlhšom časovom horizonte nám budú prínosom aj tí, ktorí nás dnes opustia a následne sa so skúsenosťami vrátia. Za najväčšie mínus však považujem skutočnosť, že dosiaľ nie sú spracované a podnikateľom i občanom dané k dispozícii dosahové štúdie, ktoré budú konkretizovať naše možnosti aj obmedzenia. Až z nich bude môcť občan posúdiť plusy a mínusy. Dosahové štúdie podľa môjho názoru mali byť k dispozícii na druhý deň po skončení procesu vyjednávania. To považujem za dlhú vládu a exekutívy, ktorá si to zrejme dostatočne neuvedomuje.

Dajú sa tie mínusy vnímať ako výzva obyvateľstvu?

D. Hordoš: Rozdielna sociálno-ekonomická úroveň regiónov, terajšia pasivita, nechut podnikat' a niešť riziko na jednej strane a závislosť od sociálnych dávok na druhej strane sa musí zásadne zmeniť.

Pre naše obyvateľstvo je to veľká výzva, občania sami musia objaviť hodnoty, ktoré ponúka členstvo v EÚ, a zatúžia po ich naplnení v každodennom živote. Konkrétnu podobu ciest Slovenska po integrácii do EÚ budú určovať ľudia, konkrétne politickí aktéri, a ich schopnosť riešiť kľúčové problémy. Podstatnými predpokladmi dosiahnutia žiaduceho ekonomického rastu Slovenska musí byť okrem iného boom nových odvetví, čo najväčší prístup k vzdelaniu a poznatkom, hlavne v odboroch náročných na ľudský a technologický kapitál, a následná aplikácia vedomostí v praxi. Faktom však ostáva, že EÚ môže poskytnúť Slovensku know-how, financie a podporu na projekty zásadného významu. Vstup do EÚ predstavuje jedinečnú historickú šancu a existenčnú potrebu, ktorá nemá z hľadiska národno-štátnych záujmov Slovenska rozumnejšiu alternatívu.

R. Ovesny-Straka: Podľa mňa výzva pre obyvateľov Slovenska je najmä v tom, aby čo najlepšie využili príležitosti, ktoré členstvo SR v EÚ ponúka. Únia je pre ľudí, a nie pre politikov, je to cesta, ako urobiť život na Slovensku v budúcnosti lepší a príjemnejší. EÚ prináša rozšírenie možností, priestor na voľbu. Treba sa však chopiť príležitosti, iniciatívne pristupovať k možnostiam, ktoré vstupom do EÚ prináša. Sklamany bude ten, kto si myslí, že keď bude SR členom EÚ, automaticky sa zlepší jeho životná úroveň. Prvé roky členstva prinášajú aj určité nepopulárne kroky, rast niektorých cien, podniky budú musieť čeliť narastajúcej konkurencii. Pri tlaku na zvyšovanie efektívnosti sa môžu vyskytnúť problémy so zamestnanosťou. Na druhej strane však bude priestor na rozvoj a prosperitu subjektov, ktoré budú v konkurenčnom prostredí úspešné.

J. Hric: Dajú aj musia, pokiaľ pripravíme v regiónoch kvalifikovaných odborníkov, ktorí spracujú kvalitné projekty, kvalitné programy, tie budú úspešné a následne nám zaručia využívanie zdrojov EÚ v každom regióne.

Zmení vstup do EÚ niečo vo vašom osobnom a profesionálnom živote?

D. Hordoš: Pre spoločnosť Chemko to bude znamenať ešte bližšiu cestu k zákazníkovi, ale aj väčší konkurenčný tlak. Vyžiada si to spracovanie premyslenej investičnej a obchodnej stratégie s cieľom ďalšieho rastu na dlhší časový horizont. Celý môj profesionálny život je poznamenaný vzdelávaním, no napriek tomu očakávam aj v mojom profesionálnom živote určité smerovanie na zdokonaľovanie a adaptáciu na nové podmienky. Podstatne viac ako doteraz sa budem venovať aj sledovaniu integračného a pointegračného vývoja.

R. Ovesny-Straka: Členstvo SR v EÚ zmení v mojom pracovnom i osobnom živote z praktického hľadiska len málo. Trend približovania sa k EÚ je badateľný už niekoľko rokov a pociťovali sme ho na vlastných skúsenostiach. Bude to však veľká zmena z hľadiska pocitov a vnímania sveta, pretože náš kontinent, ktorý sme väčšinu nášho života videli ako rozdelený, urobí veľký krok k zjednoteniu. Žijem na Slovensku už osem rokov a myslím si, že svojou prácou som sa vždy stala aj o to, aby sa táto krajina stala súčasťou zjednotenej Európy. Keď sa táto skutočnosť stane realitou, budem sa veľmi tešiť a s radosťou sledovať úspechy Slovenska v celoeurópskom rozmere.

J. Hric: Ak budem chcieť obstať v nových podmienkach a ja chcem, určite to v profesionálnom živote zvýši nároky na moju odbornosť, prístup, spôsob rozhodovania. V krátkom časovom horizonte neočakávam zmeny v osobnom živote z členstva v EÚ. Tie prídu neskôr a som presvedčený, že budú pozitívne.

Peter Kasalovský